

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA PEDAGOGIKY

**REALIZACE DRAMATICKÉ VÝCHOVY V RÁMCI
ZÁKLADNÍCH ŠKOL V PLZNI**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

ZUZANA FIALOVÁ

Učitelství pro základní školy, obor Učitelství 1. stupně ZŠ

Vedoucí práce: MgA. Eva Gažáková, Ph.D.

Plzeň 2020

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni 15. června 2020

vlastnoruční podpis

Poděkování

Ráda bych vyjádřila poděkování MgA. Evě Gažákové, Ph.D. za odborné rady, konzultace a vřelé přistupování, které napomohly zpracování a dokončení diplomové práce. Velké díky patří mé rodině a přátelům za podporu a technickou pomoc.

ZDE SE NACHÁZÍ ORIGINÁL ZADÁNÍ KVALIFIKAČNÍ PRÁCE.

OBSAH

ÚVOD	3
TEORETICKÁ ČÁST	4
1 DRAMATICKÁ VÝCHOVA	4
1.1 CO JE DRAMATICKÁ VÝCHOVA	4
1.2 VZNIK DRAMATICKÉ VÝCHOVY	5
1.3 RVP ZV A DRAMATICKÁ VÝCHOVA.....	6
1.4 METODY A TECHNIKY DRAMATICKÉ VÝCHOVY.....	7
1.5 FORMY DRAMATICKÉ VÝCHOVY	9
1.6 UČITEL DRAMATICKÉ VÝCHOVY	10
1.7 CÍLE DRAMATICKÉ VÝCHOVY	11
1.8 VÝZNAM DRAMATICKÉ VÝCHOVY	12
VÝZKUMNÁ ČÁST.....	14
2 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ.....	14
2.1 CÍL VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ A METODY VÝZKUMU	14
2.2 METODY VÝZKUMU.....	15
2.3 ŠETŘENÍ ZÁKLADNÍCH ŠKOL V PLZNI	16
2.3.1 VEŘEJNÉ ZÁKLADNÍ ŠKOLY	17
2.3.2 SOUKROMÉ ZÁKLADNÍ ŠKOLY	27
3 ZÁVĚR ŠETŘENÍ VÝSKYTU DRAMATICKÉ VÝCHOVY NA PLZEŇSKÝCH ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH	29
3.1 KVALITATIVNÍ FORMA VÝZKUMU	33
3.1.1 POLOSTRUKTUROVANÉ ROZHOVORY	34
3.1.2 VÝZKUMNÝ VZOREK	34
3.1.3 VYHODNOCENÍ ROZHOVORŮ	35
3.2 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU	38
ZÁVĚR.....	40
RESUMÉ.....	41
SEZNAM LITERATURY	42
SEZNAM GRAFŮ, TABULEK.....	47

PŘÍLOHY I

ÚVOD

Tato diplomová práce se zabývá realizací dramatické výchovy na základních školách ve městě Plzni. Téma jsem si nevybrala náhodou. S povinným předmětem dramatická výchova jsem se poprvé setkala během svého studia na 10. základní škole v Plzni. Tento povinný předmět jsem měla na prvním stupni v 5. ročníku dvě hodiny týdně a velmi mne bavil. Při vyučovací hodině dramatické výchovy jsme dramatizovali různé pohádky, příběhy známé i vymyšlené za použití různým kulis, kostýmů, pomůcek či obrázkových materiálů, které jsme si vyráběli sami doma nebo v rámci výtvarné výchovy při jiné vyučovací hodině. Takto nazkoušené a nacvičené pohádky, příběhy jsme následně představili rodičům i ostatním žákům školy vždy v rámci besídky či při projektovém dni.

Díky mým zkušenostem s dramatickou výchovou mohu říci, že v životě dítěte má dramatická výchova uplatnění a vidím v ní velký potenciál a přínos zejména z hlediska umět se správně a věcně vyjádřit, naučit se spolupracovat s ostatními ve skupině a zbavit se ostychu při ústním projevu. Myslím si, že v dnešní době mají děti problém s uměním vyjádřit, stydí se nebo mají malou slovní zásobu. Proto si myslím, že by měla být dramatická výchova alespoň na prvním stupni základní školy obsažena v ŠVP jako povinný nebo volitelný předmět.

Bylo pro mě překvapením, že během své povinné pedagogické praxe na základních školách v rámci studia Pedagogické fakulty jsem se ani jednou nesetkala s dramatickou výchovou jako s povinným či volitelným předmětem na škole. Na základě dotazů směřovaných k učitelům jsem zjistila, že dramatická výchova jako samostatně stojící předmět není příliš rozšířena - v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání je pouze jako doplňující vzdělávací obor a tak se do školních vzdělávacích programů dostává jen velmi sporadicky. Vyskytuje se jako zájmová činnost hlavně ve školní družině nebo jako metoda při vyučování látky v jiných předmětech. Proto jsem se rozhodla zabývat se tématem zastoupení dramatické výchovy v základních školách v Plzni ve své diplomové práci.

Hlavním cílem této práce je vytvoření uceleného obrazu přítomnosti dramatické výchovy ve školním vzdělávacím programu pro žáky na základních školách v Plzni. Dále pak zmapování četnosti různých forem jejího využití na plzeňských základních školách.

TEORETICKÁ ČÁST

1 DRAMATICKÁ VÝCHOVA

1.1 CO JE DRAMATICKÁ VÝCHOVA

Pojem dramatická výchova je možno chápat jako systém řízeného, aktivního sociálně-uměleckého učení pro děti i dospělé, které se zakládá na používání základních principů a postupů, jež jsou využívány v dramatech a divadlech. Tyto postupy jsou limitovány v první řadě výchovnými nebo formativními a sekundárně specificky uměleckými požadavky na jedné straně a individuálními a společnými možnostmi rozvoje přítomných osob na straně druhé.¹

Dramatická výchova je součástí pedagogických věd a souvisí s ní nejen získávání stále nových informací a dovedností, ale také snaha postihnout každého jednotlivce jako celek. Dramatická výchova je ale také součástí dalších oborů, jako je například estetická výchova. Rozvoj osobnosti například souvisí do značné míry se všemi estetickými výchovami, ale bezesporu má nejbližší právě k dramatické výchově. Součástí dnešních škol je již mnoho předmětů z oblasti estetické výchovy, ať už se jedná o hudební, výtvarnou, literární nebo tělesnou výchovu. Na rozdíl od toho ale dramatická výchova ve školách ještě své uplatnění nenašla, a to i přesto, že je daleko komplexnější než ostatní výchovy.²

Jaké jsou rozdíly mezi dramatickou výchovou a divadlem? V dramatické výchově se jedná primárně o proces, v divadle potom o výsledek. Další rozdíl pak představuje fakt, že na rozdíl od klasického divadla, kde má klíčovou úlohu snaha působit na diváky, je v dramatické výchově hlavním cílem ovlivňovat účastníky hry. U dramatické výchovy pak stojí v popředí pochopitelně pedagogický cíl, zatímco u divadla tomu tak není.³

Dramatická výchova bývá někdy mylně zaměňována s nacvičováním různých scének a školních divadelních představení. Zde je však důležité si uvědomit, že produktem dramatické výchovy sice opravdu mohou, ale nemusí, být divadelní inscenace, klíčovou úlohu tu však má především proces. Stejně tak není vhodné zaměňovat dramatickou výchovu se sociálně psychologickým výcvikem, protože zde rozhodně nejde o nějaké přehrávání různých problémů v rámci třídního kolektivu. Konečně není dramatická výchova ani nějakým náhodným sledem průpravných her a cvičení, protože lekce musí být vždy dopředu detailně promyšleny a hry i cvičení by na sebe měly logickým způsobem navazovat.

¹ VALENTA, J. *Metody a techniky dramatické výchovy*. Praha 2008, s. 40

² PROVAZNÍK, J. K některým otázkám teorie a didaktiky dramatické výchovy. In: *Vybrané kapitoly z dramatické výchovy*, Praha 1998, s. 49

³ VALENTA, J. *Metody a techniky dramatické výchovy*. Praha 2008, s. 42

1.2 VZNIK DRAMATICKÉ VÝCHOVY

Vznik tvořivé dramatiky je možné klást do roku 1924, přičemž za její zakladatelku je považována Winifried Mary Ward, které se podařilo v roce 1930 vydat knihu *Creative Dramatics* (Tvořivá dramatika) a v roce 1947 také knihu *Playmaking with Children* (Hraní si s dětmi). Ve druhé zmiňované knize se mimo jiné nachází také důležitá věta, která říká, že „*co děti dělají, je pro ně mnohem významnější, než co vidí a slyší*“. Stejně tak je možné setkat se zde také s pěti cíli tvořivé dramatiky, kterými jsou:

- Poskytnout dítěti možnost a příležitost ke kontrolovanému vybití
- Dát každému dítěti určitý prostor pro umělecké sebevyjádření
- Neustálé povzbuzování, které povede dětskou tvořivou obrazotvornost
- Dát dětem možnost se vyvíjet v sociálním porozumění a spolupráci
- Poskytnout každému dítěti zkušenost samostatného myšlení a vyjadřování vlastních myšlenek beze strachu.⁴

K jednomu z hlavních představitelů prvotních hnutí dramatické výchovy patřil také představitel pragmatické pedagogiky John Dewey. Jeho přesvědčení bylo postaveno na teorii, že pro rozvoj dítěte je potřeba, aby bylo využíváno jeho přirozených dětských instinktů. Podle jeho názoru nemá běžná výchova žádnou cenu, pokud její účinky nebudou následně možné aplikovat a realizovat v praxi.⁵

V období existence první republiky se začaly uplatňovat první pokusy o zavedení dramatických a recitačních aktivit pod vlivem školského reformního hnutí. V té době byla tato činnost vnímána především jako výchova aktivních účastníků, přičemž v průběhu takových hodin byl kladen největší důraz na zájmy a potřeby účastnících se dětí. Nejčastější formou v této době bylo recitování básní nebo malých částí próz, v nichž se učitelé spolu s dětmi pokoušeli nalézt dramatické momenty a dále uvažovali o tom, co by v podobné situaci dělali oni sami. Díky tomu se tak děti prvně mohly samy vyjádřit a utvářet si tak svou vlastní dětskou zkušenost.⁶

Ve 20. a 30. letech začaly všechny české reformní školy usilovat o odstranění verbalismu u starých školských systémů. Pod novým heslem činné nebo tvořivé školy se pokoušely najít nové vyučovací modely, které by napomohly přiblížit školní prostředí běžnému životu a zároveň respektovaly dětskou potřebu aktivity a utváření vlastních zájmů. Od této doby se proto stále častěji setkáváme s využíváním dramatizace ve vyučování, které se v první řadě soustředilo na výuku prvouky, vlastivědy, českého jazyka, atd. Se stejnými

⁴ MACHKOVÁ, E. *Metodika dramatické výchovy: zásobník dramatických her a improvizací*. Praha 1999.

⁵ Tamtéž, s 60

⁶ MACHKOVÁ, E. *Úvod do studia dramatické výchovy*. Praha 2007, s. 82

vyučovacími postupy je možné se od této doby setkat prakticky všude ve světě, kdy se začaly projevat především v nově vznikajících porevolučních sovětských školách.⁷

Vývoj dramatické výchovy u nás je možné vnímat jako poměrně dramatický, jelikož je možné ho pozorovat ve třech po sobě následujících etapách. První období je datováno do poloviny 60. – druhé poloviny 70. let, kdy se dramatická výchova zaměřovala zejména na hledání a uspořádání metodiky. V této době byla dramatická výchova brzděna především nedostatkem kvalifikovaných učitelů. Díky tomu se pak následně mnoho kvalitních herců a hereček odtrhlo od své divadelní činnosti a začalo se věnovat práci s dětskými soubory. Období druhé poté spadá především do 80. let, kdy se začal rozrůstat okruh zájmu o tuto problematiku. Velice často se proto od této doby setkáváme s dvouletými dálkovými kurzy dramatické výchovy na všech lidových konzervatořích. Postupné rozšiřování dramatické výchovy se uplatňovalo také ve školském systému, a to především v podobě nových učebních plánů na středních, základních i mateřských školách. Třetí období se váže k dramatickým okolnostem kolem roku 1989, které se staly velkým zlomem také v oblasti dramatické výchovy. Významnou událostí této doby se stalo vytvoření občanského sdružení s celostátní působností s názvem Sdružení pro tvořivou dramaturgii v roce 1990. S tímto rokem je proto také pojeno zahájení studia prvního magisterského distančního ročníku Dramatické výchovy na DAMU v Praze. V roce 1992 se poté stejný obor otevřel také denní studium na brněnské JAMU. DAMU zahájilo denní studium Dramatické výchovy až v roce 1994.⁸

1.3 RVP ZV A DRAMATICKÁ VÝCHOVA

V Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání patří dramatická výchova do vzdělávací oblasti Umění a kultura. Sem se řadí hudební výchova a výtvarná výchova, dramatická výchova má status doplňujícího vzdělávacího oboru. Z toho plyne, že není povinnou součástí základního vzdělávání a základní školy ji tedy smí vyučovat jako samostatný předmět, projekt či kurz, nebo ji nemusí nabízet vůbec.⁹

Proti zavedení dramatické výchovy do škol jsou uváděny rozličné námitky, jež odkazují především na nedostatek času i míst. Učitelé také argumentují tím, že s velkým počtem žáků se nedá v těchto hodinách pracovat. Navíc děti se chovají neukázněně

⁷ Tamtéž, s. 85

⁸ Tamtéž, s. 86

⁹ RVP pro základní vzdělávání, Národní ústav pro vzdělávání. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. Copyright © [cit. 23.06.2017]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-zakladni-vzdelavani>

a metody dramatické výchovy údajně nezvládají. Někdy je zmiňována i absence pedagogů, kteří by daný předmět mohli vyučovat. Tyto námitky ve své práci vyvrací bod po bodu třeba Marušák.¹⁰

V RVP ZV je zformulován vzdělávací obsah oboru dramatická výchova, který představují očekávané výstupy pro první i druhé období prvního stupně ZŠ i očekávané výstupy pro žáky na druhém stupni. K očekávaným výstupům pro 1. období na prvním stupni patří, že by měl být žák schopen zvládnout tvoření hlasu, dobře artikulovat a držet tělo. Rovněž by měl být schopen projevovat svoje emoce a rozpoznat emoce ostatních lidí, měl by rozeznat herní situaci a akceptovat pravidla hry, vstupovat do rolí a chovat se v nich. Významnou úlohu má také kooperace v týmu při vytváření rozdílných jevištních situací, jež následně skupina prezentuje před svými spolužáky a rovněž shlédne prezentace ostatních. Důležitá je také reflexe filmu nebo divadelního díla. Ve druhém období jsou pak od žáků již očekávány komplikovanější výstupy, pro něž je nutné kvalitní porozumění žáka probírané látce. Žák by měl být schopen využívat svoje somatické schopnosti k projevení vnitřních stavů a emocí konkrétní postavy i sám sebe. V jednání v roli by pak měl být zřejmý znatelný pokrok i přesvědčivé jednání. Žák ve druhém období by měl umět sebereflexi po prezentaci inscenačního tvaru a měl by se zamýšlet nad názory učitele i spolužáků. Učivo na prvním stupni ZŠ je rozčleněno do různých tematických celků, k nimž patří základní předpoklady dramatického jednání, proces dramatické a inscenační tvorby, recepce i reflexe dramatického umění.¹¹

Pro druhý stupeň ZŠ jsou pak uváděny očekávané výstupy složitější, ale měly by vždy odpovídat věku žáků. Ve chvíli, kdy je dramatická výchova pro žáky na tomto stupni novým předmětem, však není možné přeskakovat ani jednodušší postupy, jež byly původně určené pro žáky, kteří dochází na první stupeň.

1.4 METODY A TECHNIKY DRAMATICKÉ VÝCHOVY

Mluvíme-li o metodách dramatické výchovy ve vztahu k dětem na 1. stupni základní školy, musíme brát v potaz věk našich v podstatě malých posluchačů. V mladším školním věku je vývoj dítěte velmi rychlý.

Metody dramatické výchovy napomáhají vtáhnout každého jednotlivého žáka do procesu dramatu, umožňují tvořit, prožít, reflektovat i sdílet a především se zaměřují na základní potřeby každého jedince. Samotný výběr metod je ale jedním z nejdůležitějších

¹⁰ MARUŠÁK, R., KRÁLOVÁ, O., RODRIGUEZOVÁ, V. *Dramatická výchova v kurikulu současné školy: využití metod a technik*. Praha 2008, s. 45

¹¹ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2007.

faktorů výchovně vzdělávacího procesu. Mezi jednu z hlavních skupin patří hra, jelikož je podložena pravidly, která musí každý jedinec plně respektovat. Hra je důležitá také z toho důvodu, že je důležitá pro utváření dětské osobnosti, ať už se jedná o hru volnou, záměrnou nebo hru s pravidly.¹²

Hra jako samostatná výuková metoda dává základ pro získávání pravidel, osvojování si nových rolí a přijetí vlastního i cizího námětu. Každá hra je proto založena především na své stálé struktuře, kterou utváří expozice (během ní se všem objasní okolnosti, za kterých bude děj probíhat – vstup do hry s vymezením pravidel), akce (prostor, v němž mají studenti právo se dobrovolně rozhodnout a vyjádřit), kolize (prostor, kdy dochází ke střetu nebo k nějakému nedorozumění), vrchol (očekávání řešení), peripetie (rozvolňování děje a nastolení nových možností k řešení) a katastrofa (rozuzlení, kdy dochází k následné reflexi dětí i učitele a k porozumění jednotlivých pocitů ze hry).¹³

V dramatice je možné se setkat s celou řadou výukových metod, mezi které je možné zařadit diskuzi, vyprávění, výklad, rozhovor nebo přednášku. Podle Bláhové je možno tyto metody rozdělit na:

- *Expozici* – jako celek musí obsahovat úvod, který bude poskytovat základní informace a bude mít v sobě zárodek určitého problému nebo konfliktu, který bude muset být dále řešen. Mezi hlavní techniky expozice je proto možno zařadit uvedení textem (vyprávění, dopis, četba), dále uvedení výtvarnými technikami (kresba, obraz, karikatura), uvedení za pomoci reálných předmětů nebo uvedení učitelem v roli.
- *Utvoření kontextu* – jeho podstatou je dotvoření předešlých i nově získaných informací, přičemž se může přímo zaměřovat jen na posílení situace, upřesnění postav, času nebo příběhu. V rámci vytvoření kontextu je možné využít několik základních technik, jako je například brainstorming (sdělování myšlenek, nápadů či asociací), domýšlení děje či postav za pomoci znaků, živých obrazů nebo kreseb, dále rozhovor s hlavní postavou (od ní mohou děti získat další informace, se kterými mohou pracovat v následujících částech práce), horká židle (týká se to jedné osoby, která musí sedět na židli a odpovídat na otázky, které mají nějakou souvislost s jeho rolí), role odborníka či časový úsek ze života hlavní postavy (během této techniky je dětem přiblížena část života hlavní postavy, která se jakoby vrací do minulosti).
- *Metoda hry v roli a metoda simulace* – hrou v roli se rozumí převzetí role někoho jiného a přehrát ji ve svém vlastním pojetí. Díky tomu se jiný jedinec může vžít do situace toho

¹² MARUŠÁK, R., KRÁLOVÁ, O., RODRIGUEZOVÁ, V. *Dramatická výchova v kurikulu současné školy: využití metod a technik*. Praha 2008.

¹³ KOŤÁKOVÁ, S. *Vybrané kapitoly z dramatické výchovy*. Praha 1998.

druhého a hledat řešení, které by mu mohlo pomoci. Simulace je poté vysvětlována jako přenesení sama sebe do nějaké fiktivní situace. Techniky rolí a simulace jsou losování postav, vlastní výběr role nebo simulace za pomoci loutky nebo nějaké jiné rekvizity.

- *Metoda řešení krizového okamžiku* – u této metody je potřeba brát ohled na bezpečí aktérů a neustále sledovat stav, který se nachází nad možnostmi hráčů. Mezi techniky řešení takového krizového okamžiku patří opětovné převyprávění daného krizového okamžiku, využití zvuku nebo loutky nebo snaha prozkoumat své vlastní pocity.
- *Metoda řešení dramatického konfliktu* – jedinec se pokouší hledat nějaké lepší řešení a formuje tak své vlastní postoje a názory. Mezi možné techniky dramatické výchovy pak patří názorové spektrum, při němž se jedinci rozmístí na pomyslné přímce mezi dvěma hlavními názory, dále vnitřní hlasy, kdy hlavní postava prochází mezi ostatními hráči a ti jí sdělují své pocity a názory, díky čemuž se tak může úplně každý k dané problematice vyjádřit a ovlivnit tak hlavní rozhodnutí postavy, další technikou je živý obraz nebo zpomalený film.
- *Metody vedení a řízení dramatu* – při nich je možné využít techniku bočního nebo souběžného vedení, kdy učitel řídí hru z venku za pomoci různých námětů, přerušením hry nebo poskytnutím dalších informací. Další možností je využití vedení zevnitř, kdy se učitel stává součástí hry.
- *Metody a techniky reflexe a hodnocení* – závěrečné sdělení pocitů, prožitků a hodnocení, kdy je využita především volná reflexe, při níž vyjadřují jedinci spontánně své pocity ústně, písemně nebo výtvarnou cestou a dále řízená reflexe.¹⁴

1.5 FORMY DRAMATICKÉ VÝCHOVY

V Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání je dramatická výchova zařazena jako doplňující obor a není povinnou součástí základního vzdělávání. I přesto, že ve vzdělávacím procese nezískala významnější místo, můžeme se s ní setkat v těchto podobách:

- Dramatická výchova realizovaná jako **povinný nebo volitelný předmět**, kde dramaticko-výchovné aktivity ve třídě jsou určeny převážně účastníkům, nikoliv divákům.
- Kromě vyučovacího předmětu může být dramatická výchova do školní výuky zařazena jako **metoda práce** v jakémkoliv vyučovacím předmětu.

¹⁴ BLÁHOVÁ, K. *Uvedení do systému školní dramatiky*. Praha 1996.

- Dramatická výchova jako **zájmová činnost** ve školní družině nebo mimoškolní aktivitě při základní škole, kde je postavena na dobrovolné docházce a přednosti spočívají v ochotě a zájmu dětí podílet se na činnosti mimo rámec svých povinností.

Dle Machkové se dramatická výchova objevuje v těchto třech základních formách:

- v zájmové činnosti,
- jako vyučovací předmět,
- jako učební metoda.

Dramatická výchova jako **zájmová činnost** se vyskytuje převážně v základních uměleckých školách či jako zájmový kroužek při základních školách. Specifikem této formy dramatické výchovy je, že účast žáků je dobrovolná, účastníky aktivně zvolená. Většinou dramatická výchova tíhne k divadelním a dramatickým produkcím a k osvojování příslušných dovedností a vědomostí.

Dramatická výchova jako **vyučovací předmět** má trojí formu, povinnou a nepovinnou, nebo povinně volitelnou. Zaměřuje se buď převážně k divadelním dovednostem, aktivitám, nebo pouze k osobnostnímu rozvoji žáků, popřípadě spojuje obojí.

Dramatická výchova jako **učební metoda** je relativně samostatný učební celek, který se promítne zejména ve výuce humanitních předmětů na vyšších stupních škol nebo v kombinaci s jinými předměty, například ve výtvarné, hudební, literární, pohybové výchově, či ve vlastivědě, prvouce nebo v jazykovém vyučování.

Zvláštní charakter má dramatická výchova při využití ve speciální pedagogice nebo v sociálních službách zejména při práci s dětmi a mládeží.¹⁵

Uplatnění těchto forem dramatické výchovy bylo zkoumáno ve výzkumné části této diplomové práce.

1.6 UČITEL DRAMATICKÉ VÝCHOVY

Dramatická výchova v osobě zkušeného a poučeného pedagoga nabízí možnost stavět na zkušenostech žáka základní školy a orientovat vyučování na aktivní činnost žáků, na jejich vlastní zkoumání a objevování.¹⁶

Dramatická výchova klade na učitele řadu specifických požadavků, ale současně by měl splňovat samozřejmě i obecné nároky, jež jsou spojené s výkonem povolání učitele. Mezi tyto požadavky kladené na pedagoga patří:

- umění komunikovat se žáky

¹⁵ MACHKOVÁ, E. *Jak se učí dramatická výchova*, Praha: AMU 2007. 224 s. ISBN 978-80-7331-089-9

¹⁶ Tamtéž, s. 60-61

- pozitivní vztah k žákům
- schopnost vytvářet přátelskou atmosféru
- všeobecný kulturní, zeměpisný a politický přehled
- odbornost a morální způsobilost
- znalost efektivních metod výuky
- citlivost při hodnocení výkonů žáků – zejména na 1. stupni základní školy by mělo být hodnocení spíše motivující

Děti jsou zejména na 1. stupni základní školy velmi citlivé, a proto by učitel měl mít rozvinutou schopnost empatie, tedy umění vcítit se do pocitů žáka a umět mu naslouchat. Dalšími specifickými požadavky na učitele dramatické výchovy mohou být.

- tvořivost,
- představivost,
- neautoritativní přístup k dětem
- zodpovědnost
- určitá míra dramatického talentu
- schopnost koncepční a systematické práce
- hravost – tu spatřuji jako zásadní specifický požadavek na učitele 1. stupně základní školy. Jelikož hra je přirozeným projevem aktivity dítěte a je důležitá pro jeho psychický vývoj. Zejména děti mladšího školního věku se potřebují odreagovat od běžné činnosti ve škole a hra je k tomu dobrým pomocníkem. Proto si myslím, že je důležité zařadit dramatickou výchovu na 1. stupeň základních škol do výuky, kde se hra realizuje.

1.7 CÍLE DRAMATICKÉ VÝCHOVY

Podle Pavlovské je cílem dramatické výchovy vychovat kreativního člověka, jenž bude také vnímavý, empatický, schopný kontaktu i slovní a mimoslovní komunikace.

Takový člověk by se měl orientovat i v méně obvyklých životních situacích a mezilidských vztazích, měl by se dokázat rozhodovat i chovat svobodně a současně i odpovědně.¹⁷

Ve skutečnosti nelze cíle dramatické výchovy jednoznačně určit. Je totiž mnoho kategorií, do nichž je možné dramatické cíle zařadit. Tyto cíle se někdy liší s ohledem na délku práce s dramatickou výchovou na dlouhodobé, střednědobé nebo krátkodobé. Dlouhodobé plánování je otázkou minimálně jednoho roku, zpravidla jde ale o víceletý plán. Tento typ plánů lze nalézt v učebních plánech i dramatických kroužcích. Střednědobé

¹⁷ PAVLOVSKÁ, M. *Cesta současné školy ke škole tvořivé*, Brno 2002, s. 6.

plánování bývá záležitostí několika měsíců. Krátkodobé se pak vztahuje k dramatickým lekcím a vyučovacím hodinám.¹⁸

Dalším kritériem, jež dovoluje rozdělovat cíle v dramatické výchově, je rozdělení na cíle vytýčené pro učitele a pro skupinu. Ty nemusí být ve vzájemném souladu.

Konečně nejčastěji se ale cíle dělí podle oblastí, jež jsou prostřednictvím dramatické výchovy rozvíjeny. Sem pak patří *rovina dramatická, sociální, a osobnostní*. Dramatická rovina zahrnuje dovednosti v dramatické oblasti, ale i vědomosti o dramatických aktivitách a divadle samotném. Žáci se pomocí dramatické výchovy učí reflektovat umění i kulturu a hodnotit je. Sociální rovina sestává ze struktury skupiny i poznávání života, světa nebo lidí. Primárně tu jde o rozvoj empatie, kooperace i tolerance, komunikačních dovedností i schopnosti spolupracovat v rámci skupiny. Důležité je, že děti se během práce ve skupině musí dohodnout na společném pracovním postupu, rozdělují si mezi sebe práci a navzájem se uznávají a tolerují. Konečně osobnostní rovina obsahuje psychické funkce, schopnosti, motivace, zájmy i postoje. Děti se v jejím rámci učí uplatňovat i dále rozvíjet své nápady, zlepšují se ve schopnosti řešit různá úskalí. Dramatická výchova tak vede děti k toleranci, k rozvíjení kreativity i fantazie, ale i vnímavosti směrem k ostatním. Podle Machkové dovoluje žákům, aby kontrolovaně uvolnily své emoce a současně se vyhrály z některých nezralých postojů. Pomocí dramatické výchovy si také žáci formují své hodnotové žebříčky a měli by se osvojit pozitivní postoje. Dramatická výchova současně učí i kritickému myšlení, sebekontrolu a sebepoznávání.¹⁹

1.8 VÝZNAM DRAMATICKÉ VÝCHOVY

Dramatická výchova se svým charakterem významně podílí na naplňování potřeb žáků na základní škole. Jedná se o potřebu pohybu u dětí zejména na 1. stupni základní školy a vyvážení školního režimu. Potřeba bezpečí, jistoty a přijetí ostatními ve skupině, kde se každý cítí dobře. Vše závisí na jednotlivých žácích i pedagogovi. Vždy by si měla daná skupina včetně učitele stanovit na začátku jednotlivá pravidla sloužící k tomu, aby žádný žák ve skupině neměl pocit úzkosti, nervozity či nebezpečí. Musíme mít na paměti, že v mladším školním věku jsou žáci na určitém vývojovém stupni a podle toho volit konkrétní podobu dramatické výchovy. Děti mladšího školního věku se teprve seznamují se svým okolím a je proto zapotřebí, aby se pedagog dovedl na svět dívat dětskýma očima, stal se skutečným partnerem v jejich hrách a uměl je pochopit. Důležitým aspektem je

¹⁸ Tamtéž, s. 44

¹⁹ Tamtéž, s. 35

správná motivace dětí, aby děti prožívaly radost ze společné hry a vzájemně si důvěřovaly.

VÝZKUMNÁ ČÁST

2 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

V praktické části této práce budou postupně představeny jednotlivé základní školy v Plzni, a to jak základní školy veřejné, tak základní školy soukromé. Na základě analýzy obsahu školních vzdělávacích programů jednotlivých škol, případně jejich webových stránek a dalších interních materiálů škol bude zjišťováno, jakou úlohu hraje dramatická výchova ve výuce těchto základních škol.

2.1 CÍL VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ A METODY VÝZKUMU

Hlavním cílem výzkumného šetření je analýza četnosti a podob výuky dramatické výchovy na základních školách v Plzni. Dílčím cílem je zjištění nejčastěji používaných metod a technik dramatické výchovy v plzeňských základních školách a jejich přínos pro děti z pohledu vyučujících.

V návaznosti na stanovené cíle byly formulovány tři **výzkumné otázky**:

Výzkumná otázka 1: Na kolika základních školách v Plzni se vyučuje dramatická výchova?

Výzkumná otázka 2: Jak často se na plzeňských ZŠ objevuje dramatická výchova jako povinný předmět a jak často jako předmět volitelný?

Výzkumná otázka 3: Jaké metody a techniky dramatické výchovy se nejčastěji používají na těch základních školách v Plzni, kde je dramatická výchova vyučována jako povinný či volitelný předmět?

Jedná se o smíšený výzkum vzhledem k použitým metodám kvantitativního a kvalitativního šetření. Sběr dat pro kvantitativní šetření byl proveden **metodou analýzy dokumentů** (konkrétně Školních vzdělávacích programů zveřejněných na webových stránkách plzeňských ZŠ). Zde byla zjišťována četnost a podoba výuky dramatické výchovy na základních školách v Plzni. Na základních školách, kde je dramatická výchova vyučována přímo jako předmět, bylo ještě provedeno kvalitativní šetření metodou rozhovoru s učiteli. Zde bylo využití dramatické výchovy nahlíženo z hlediska forem, metod a technik, a nejčastěji používaných námětů dramatické výchovy.

Na základě vyhodnocení odpovědí učitelů základních škol, kde se dramatická výchova realizuje, jsem dosáhla dílčího cíle porovnání metod a technik dramatické výchovy a z toho vyplývající přínos pro děti.

2.2 METODY VÝZKUMU

Pro naplnění cíle práce bylo navrženo využít kombinace dvou výzkumných metod, a to metody analýzy dokumentů a doplňujících rozhovorů. V dokumentech se mohou objevit osobní či skupinové vědomé či nevědomé postoje, hodnoty a ideje. Dokumenty mohou být knihy, novinové články, deníky, plakáty aj. Dokumenty poskytují možnost zkoumání a přístupu k informacím, které jsou v nich obsaženy, které se jinak těžko získávají, a navíc na ně nepůsobí žádné zkreslení²⁰. Disman hovoří o analýze dokumentů jako o „...*analýze jakýchkoliv dokumentů, které nebyly vytvořeny za účelem našeho výzkumu. Záznamem mohou být právě tak dobře psané dokumenty jako jakékoliv materiální stopy lidského chování.*“²¹

V rámci analýzy dokumentů je v této práci vycházeno především ze školních vzdělávacích programů jednotlivých škol, případně dalších interních dokumentů vybraných škol, jejichž obsahem je výuka dramatické výchovy na dané škole. Předmětem šetření byly současně internetové stránky jednotlivých škol, poněvadž i na těch bývají často uváděny informace o vyučovaných předmětech či zájmových kroužcích, a to často v nejaktuálnější verzi.

Další metodou, doplňující v této práci analýzy dokumentů jsou rozhovory, a to rozhovory s učiteli dramatické výchovy na vybraných základních školách. Rozhovor nebo interview prezentuje „...*výzkumnou metodu založenou na komunikaci a interakci mezi respondentem (respondenty) a výzkumníkem, tj. na přímém dotazování a zjišťování faktů, postojů a motivů zkoumaného jedince.*“²²

Rozhovory jsou metodou, která se realizuje skrze dvou a vícestranné konverzace. Rozhovor dovoluje výzkumníkovi mluvit přímo s respondentem, klást různé otázky a přímo zaznamenávat odpovědi. Rozhovory lze navíc získat jinak choulostivé nebo kontextově významné informace. Současně ovšem rozhovory zachovávají širokost získaných informací a pomáhají analyzovat souvislost mezi chováním respondenta s jeho odpověďmi.

V tomto výzkumném šetření bylo použito polostrukturovaného rozhovoru, pro který je typické to, že poskytuje příležitost využít vlastní iniciativu a detailněji prozkoumat oblasti, které se namanou při samotném rozhovoru. Polostrukturovaný rozhovor ponechává celkový směr a skladbu rozhovoru, ale výzkumník může v rámci předem vytvořených otázek pokládat i některé doplňující otázky, přeskakovat mezi odpověďmi apod.²³

Otázky navrhnuté pro rozhovor byly utvářeny tak, aby mohl respondent odpovídat volně a nebyly mu předjímány odpovědi. Při vedení rozhovoru je také třeba zohledňovat to,

²⁰ JANSÁ, P. a kol. *Pedagogika sportu*. Praha: Karolinum Press, 2012. 228 s. ISBN 9788024620268, s. 73

²¹ DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum Press, 2011. 374 s. ISBN 9788024619668, s. 124

²² ČAÁBALOVÁ, D. *Pedagogika*. Praha: Grada Publishing a.s., 2011. 272 s. ISBN 9788024729930, s. 104

²³ ŠTRACH, P. *Tvorba výukových a výzkumných případových studií*. In *Acta Oeconomica Pragensia*, 2007. roč.15, č.3, s.22-36

aby nedocházelo k vnášení svého osobního zájmu, postojů či přesvědčení. Při rozhovorech musí být také kladen důraz na to, aby výzkumník působil naprosto nestranně a neutrálně.

Pro učitele bylo navrženo celkem 11 otázek, které jsme si dopředu připravila. Dotazovanými byli učitelé z jediných dvou základních škol v Plzni, kde se dramatická výchova vyskytuje jako povinný či volitelný předmět. Respondenty jsem nechala volně hovořit a rozhovory jsem zaznamenala na digitální záznamník.

2.3 ŠETŘENÍ ZÁKLADNÍCH ŠKOL V PLZNI

V rámci této kapitoly budou představeny základní školy z města Plzně a jejich výuka dramatické výchovy.

V okrese Plzeň-město se nachází celkem 56 základních škol. Analýza probíhala pouze na 33 základních školách, které se nacházejí na území města Plzně. To znamená, že nebylo analyzováno 23 základních škol v okrese Plzeň-město a to z těchto důvodů:

- 8 základních škol není na území města Plzně (Základní škola Šťáhlavy, Základní škola Tymákov, Základní škola Nezvěstice, Základní škola Starý Plzenec, Základní škola Chrást, Základní škola Starý Plzenec-Sedlec, Základní škola Chválenice, Základní škola Dýšina),
- 9 základních uměleckých škol bylo vynecháno z výzkumu, protože tato práce není zaměřena na základní umělecké školství,
- 6 speciálních základních škol (Dětský diagnostický ústav, Karlovarská 67, Plzeň; Základní škola Plzeň, Heyrovského 23; Základní škola speciální, Skupova 15, Plzeň; Základní škola pro zrakově postižené, Lazaretní 25, Plzeň; Základní škola pro sluchově postižené, Mohylová 90, Plzeň; Základní škola při FN, alej Svobody 80, Plzeň), protože tato práce je zaměřena na běžné základní školství.

2.3.1 VEŘEJNÉ ZÁKLADNÍ ŠKOLY

1. základní škola Plzeň, Západní 18, příspěvková organizace

Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání pro tuto školu nenese žádný specifický název. Jeho součástí není vyučovací předmět dramatická výchova, na škole se nevyskytuje v rámci mimoškolní činnosti nebo školní družiny ani zájmový kroužek.²⁴

Základní škola, Plzeň, Podmostní 1

Tato základní škola neměla k dispozici na webových stránkách školní vzdělávací program. Po nahlédnutí do ŠVP přímo ve škole bylo zjištěno, že dramatická výchova zde není obsažena. Dramatická výchova není obsažena ani v rámci školní družiny²⁵

Gymnázium Františka Křižíka a základní škola, s.r.o., Sokolovská 54, Plzeň

V rámci povinných předmětů se dramatická výchova v učebních plánech žádné třídy nenachází. Není součástí nabídky ani volitelných a nepovinných předmětů. Dramatická výchova ve školní družině je zastoupena v rámci zájmového vzdělávání jako dramaturgie přečteného nebo slyšeného textu.²⁶

Bolevecká základní škola Plzeň, nám. Odboje 18, příspěvková organizace

V rámci povinných předmětů se dramatická výchova v učebních plánech žádné třídy nenachází. Není součástí nabídky ani volitelných a nepovinných předmětů. Dramatická výchova je realizována ve školní družině jako „Divadelní kroužek“. Jedná se o divadelní kroužek, kde se žáci zdokonalují v mluveném projevu, artikulaci a správné výslovnosti. Pomocí příběhů procvičují paměť, „zážitky“ přenášejí pomocí výtvarných technik na papír.²⁷

Tyršova základní škola a mateřská škola Plzeň, U Školy 7, příspěvková organizace

V rámci povinných předmětů se dramatická výchova v učebních plánech žádné třídy nenachází. Není součástí nabídky ani volitelných a nepovinných předmětů. Dramatická výchova je jednou z forem konkrétních činností ve školním vzdělávacím programu školní družiny jako literárně-dramatická činnost. V této činnosti je obsažena tvořivá dramatika a divadlo, literární tvorba a relaxační četba.²⁸

²⁴ ZŠ 1 | 1. základní škola Plzeň . ZŠ 1 | 1. základní škola Plzeň [online]. Copyright © 1. základní škola Plzeň [cit. 19.06.2017]. Dostupné z: <http://www.zs1plzen.cz/>

²⁵ ZŠ Podmostní. ZŠ Podmostní [online]. Copyright © 2011 Všechna práva vyhrazena. [cit. 23.06.2017]. Dostupné z: <http://www.zspodmostni.cz/>

²⁶ Gymnázium Františka Křižíka. Gymnázium Františka Křižíka [online]. Copyright © 2014 [cit. 23.06.2017]. Dostupné z: <http://www.krizik.eu/>

²⁷ Bolevecká základní škola. Bolevecká základní škola [online]. Copyright © 2010 [cit. 19.06.2017]. Dostupné z: <http://www.boleveckazs.cz/>

²⁸ ZŠ Tyršova | Základní škola Tyršova Plzeň. ZŠ Tyršova | Základní škola Tyršova Plzeň [online]. Copyright © Tyršova základní škola a mateřská škola Plzeň, U Školy 7, Plzeň [cit. 19.06.2017]. Dostupné z: <https://tyrsovazsams.plzen.eu/>

2. základní škola, Schwarzova 20, příspěvková organizace

Vyučuje se zde podle školního vzdělávacího programu „Školní vzdělávací program pro základní vzdělání 2. základní školy“. Dramatická výchova v něm však není obsažena. V rámci zájmového vzdělávání mají děti možnost navštěvovat Ochotnický kroužek, který je pořádán jednou týdně v časové dotaci 1 hodiny dle organizace školního roku, a je určen žákům školní družiny 1. – 4. tříd.

Výchovně vzdělávací cíle Ochotnického kroužku:

- poznání řečnického a pohybového projevu
- zodpovědnost jeden k druhému – každá role závisí na roli druhého
- správná artikulace a používání hlasového fondu
- práce v zákulisí i na jevišti – propojení všech prvků

Obsah činnosti:

- zvládnutí své role ve scénáři
- umět reagovat na hereckého kolegu na jevišti
- umět se orientovat v textu
- spojit řečnické a pohybové dovednosti
- orientovat se v prostoru
- vžití se do role za pomoci kostýmu a kulis
- kolektivní práce – není malých ani velkých rolí

Očekávané výstupy:

- pracovat s mluveným slovem
- základní dovednosti v ovládnutí hlasového fondu
- správně artikulovat
- pohybová orientace
- spojení mluveného slova a pohybu
- práce v týmu – tolerance a povzbuzení

Výchovně vzdělávací metody:

- využívání praktických činností, především interaktivní metody pro správné pochopení, vysvětlení a především textu
- přidávání pohybu a celkové orientace
- vzájemná diskuze a názorné předvedení

Klíčové kompetence:

- žáci zvládnout pracovat jednotlivě a zároveň společně, tvoří jeden celek
- žáci se naučí vzájemné toleranci, zodpovědnosti a povzbuzování se navzájem
- žáci dokážou podat v danou chvíli ten nejlepší výkon
- žáci dbají na bezpečnost a umí vytvořit klidné pracovní prostředí²⁹

Základní škola Plzeň, Kralovická 12, příspěvková organizace

V rámci povinných předmětů se dramatická výchova v učebních plánech žádné třídy nenachází. Není součástí nabídky ani volitelných a nepovinných předmětů. Dramatická výchova je však součástí kroužku v rámci školní družiny, který probíhá jeden den v týdnu v dotaci dvou hodin a mohou ho navštěvovat děti od první třídy.³⁰

Masarykova základní škola Plzeň, Jiráskovo náměstí 10, příspěvková organizace

Vzdělávání se uskutečňuje v rámci Školního vzdělávacího programu pro základní vzdělávání „Škola pro Evropu“. Dramatická výchova ovšem není jeho součástí v rámci povinných předmětů a ani v rámci volitelných předmětů nebo zájmových kroužků.³¹

7. základní škola a mateřská škola Plzeň, Brněnská 36, příspěvková organizace

Mezi povinnými vyučovacími předměty se dramatická výchova nenachází. V rámci zájmové činnosti organizované školou je nabízen žákům dramatický kroužek v časové dotaci jednou týdně jednu hodinu v rámci školní družiny.³²

10. základní škola Plzeň, nám. Míru 6, příspěvková organizace

Školní vzdělávací program nese název Sluníčko, v jeho obsahu se opět dramatická výchova nenachází, lze ji ovšem nalézt ve Školním vzdělávacím programu pro zájmové

²⁹ ZŠ 2 | 2. Základní škola Plzeň . ZŠ 2 | 2. *Základní škola Plzeň* [online]. Copyright © 2. základní škola Plzeň [cit. 19.06.2017]. Dostupné z: <https://zs2.plzen.eu/>

³⁰ 4. základní škola | 4. základní škola Plzeň . 4. *základní škola* | 4. *základní škola Plzeň* [online]. Copyright © 4. ZŠ Plzeň [cit. 19.06.2017]. Dostupné z: <https://zs4.plzen.eu/>

Masarykova ZŠ Plzeň – Jiráskovo náměstí 10 Plzeň, příspěvková organizace. *Masarykova ZŠ Plzeň – Jiráskovo náměstí 10 Plzeň, příspěvková organizace* [online]. Copyright © 2017 [cit. 19.06.2017].

³¹ Dostupné z: <http://masarykovazs.cz/>

³² 7. základní škola a mateřská škola Plzeň | ZŠ 7. 7. *základní škola a mateřská škola Plzeň* | ZŠ 7 [online].

Copyright © 7. základní škola a mateřská škola Plzeň [cit. 19.06.2017]. Dostupné z: <http://www.zs7.plzen-edu.cz/>

vzdělávání ve školní družině, konkrétně v podobě Literárně-dramatické výchovy ve školní družině.³³

11. základní škola Plzeň, Baarova 31, příspěvková organizace

Škola vyučuje podle školního vzdělávacího programu Barevné vzdělávání. Ve školním vzdělávacím programu pro tuto školu rovněž není dramatická výchova obsažena. Ani v rámci zájmového vzdělávání či kroužků v rámci školní družiny není dramatická výchova nikde uváděna.³⁴

13. základní škola Plzeň, Habrmannova 45, příspěvková organizace

Vzdělávání probíhá podle Školního vzdělávacího programu pro základní vzdělávání Škola – cesta k poznání. Součástí povinných vyučovacích předmětů není v rámci školního vzdělávacího programu dramatická výchova (opět pouze hudební a výtvarná výchova). Dramatická výchova není ani součástí školního vzdělávacího programu pro výchovu ve školní družině. Ovšem v rámci družiny je pak nabízen zájmový kroužek – dramatický kroužek s dotací jedna hodina jednou týdně.³⁵

14. základní škola Plzeň, Zábělská 25, příspěvková organizace

Žáci se učí podle Školního vzdělávacího programu pro základní vzdělávání „Škola jazykům, sportu a tvořivosti otevřená“. V aktuálním školním roce není v rámci školy a její nabídky zájmových kroužků nabízen dramatický kroužek.³⁶

15. základní škola Plzeň, Terezie Brzkové 33–35, příspěvková organizace

Výuka na základní škole probíhá podle Školního vzdělávacího programu „Škola plná života“. Ten navazuje na tradici rozšířené výuky estetických a přírodovědných předmětů. Nabízí možnost volby pěti vzdělávacích modulů (základní, hudební, výtvarný, přírodovědný, waldorfský), ovšem ani v rámci jednoho nefiguruje mezi povinnými předměty dramatická výchova.

³³ Domů | 10. ZŠ Plzeň . *Object moved* [online]. Copyright © 10. základní škola Plzeň [cit. 19.06.2017]. Dostupné z: <https://zs10.plzen.eu/domu/>

³⁴ ZŠ 11 | 11. ZŠ Plzeň . *ZŠ 11 | 11. ZŠ Plzeň* [online]. Copyright © 11. základní škola Plzeň [cit. 19.06.2017]. Dostupné z: <https://zs11.plzen.eu/>

³⁵ 13. základní škola Plzeň | ZŠ 13. *13. základní škola Plzeň | ZŠ 13* [online]. Copyright © 13. základní škola Plzeň [cit. 23.06.2017]. Dostupné z: <http://www.13zsplzen.cz/>

³⁶ 14. základní škola Plzeň | 14. základní škola Plzeň . *14. základní škola Plzeň | 14. základní škola Plzeň* [online]. Copyright © 14. základní škola Plzeň [cit. 23.06.2017]. Dostupné z: <http://www.14zsplzen.cz/>

V rámci široké nabídky zájmových kroužků nabízí škola dramatickou výchovu v rámci kroužků:

- **Začínáme s divadlem 1.–2. ročníky** – dotace jedna hodina jednou týdně.
- **Začínáme s divadlem 3. – 5. ročníky** – dotace jedna hodina jednou týdně.

V rámci odloučeného pracoviště v Křimicích pak mohou děti využít další dramatický kroužek.³⁷

Základní škola a mateřská škola Plzeň, Americká třída 30, příspěvková organizace

Vzdělávání na škole probíhá podle Školního vzdělávacího programu „Duhová škola“. Jeho obsahem však dramatická výchova není. Na svých webových stránkách pak ale škola uvádí nabízené volitelné a nepovinné předměty, mezi nimi ovšem dramatický kroužek uvedený není. Součástí aktivit ve školní družině je pak uvedena dramatizace pohádek jako jedna z možných volnočasových činností. Na webových stránkách pak škola uvádí svou nabídku zájmových kroužků, která čítá pouhé tři kroužky, ani jeden z nich není dramatický.³⁸

17. základní škola a mateřská škola Plzeň, Malická 1, příspěvková organizace

Vzdělávání se na základní škole realizuje podle vzdělávacích programů „Základní škola“ a „Tvořivá škola pro každého“. Ovšem jejich součástí opět dramatická výchova není, ani v rámci volitelných či nepovinných předmětů. Dramatickou část vzdělávání lze nalézt pouze ve Školním vzdělávacím programu pro zájmové vzdělávání nazvaném „Kdo si hraje, nezlobí“ pro školní družinu.

I tato škola nabízí žákům zájmové kroužky a pro aktuální školní rok (2019/2020) je nabídka široká, zahrnující i mnoho uměleckých a kulturních kroužků (keramika aj.). Jedním z nabízených zájmových kroužků je pak Literárně dramatický kroužek pro 2. až 5. ročník s časovou dotací jedna hodina jednou týdně.³⁹

³⁷ 15. základní škola slaví v letošním školním roce 20. výročí | 15. základní škola Plzeň . *15. základní škola slaví v letošním školním roce 20. výročí | 15. základní škola Plzeň* [online]. Copyright © 15.ZŠ Plzeň [cit 06.2017]. Dostupné z: <http://www.zs15plzen.cz/>

³⁸ 16. základní a mateřská škola | 16. základní a mateřská škola Plzeň . *16. základní a mateřská škola | 16. základní a mateřská škola Plzeň* [online]. Copyright © 16. ZŠ Plzeň [cit. 23.06.2017]. Dostupné z: <http://www.duhovaskola.cz/>

³⁹ ZŠ 17 | 17. základní škola a mateřská škola Plzeň . *ZŠ 17 | 17. základní škola a mateřská škola Plzeň* [online]. Copyright © 17. základní škola a mateřská škola Plzeň, Malická 1, příspěvková organizace [cit. 06.2017]. Dostupné z: <http://www.zs17.plzen-edu.cz/>

20. základní škola Plzeň, Brojova 13, příspěvková organizace

Vzdělávání se realizuje podle školního vzdělávacího programu – Škola jistoty – Jazyk, Informatika, Sport, který dramatickou výchovu neobsahuje.

V program školní družiny lze nalézt seznam zájmových kroužků nabízených v aktuálním školním roce (2019/2020). Dramatický kroužek ani divadelní kroužek není v současné nabídce přítomen.⁴⁰

21. základní škola Plzeň, Slovanská alej 13, příspěvková organizace

Vzdělávání se realizuje podle Školního vzdělávacího programu s názvem „Brána jazyků otevřená“. Ve Školním vzdělávacím programu se pro první ani pro druhý stupeň základní školy nenachází v rámci vzdělávací oblasti Umění a Kultura dramatická výchova, ale opět jen výtvarná a hudební výchova. Rovněž v programu školní družiny není dramatická výchova obsažena.⁴¹

22. základní škola Plzeň, Na Dlouhých 49, příspěvková organizace

Školní vzdělávací program nese název „Radost z vědění, radost ze života“. V jeho obsahu lze nalézt vyučovací předmět Dramatická výchova, respektive Dramatické a literární výchova jako volitelný předmět, který se vyučuje ve 3. ročníku jednu hodinu týdně. Jeho základem je čtení s porozuměním a navazující dramaturgie příběhu s upevněním vztahu k českému jazyku. Náplní vyučovacího předmětu je výchova k literárnímu citění (vztah ke knize) a divadlu (hlasité čtení, porozumění textu, sestavování osnovy, vyprávění dle osnovy, dramaturgie pohádek, recitace básní). Součástí předmětu je také seznámení se základními pojmy souvisejícími s divadelním představením – herec, režisér. Ke konkretizovaným výstupům žáka mimo jiné patří:

- plynule přečte jednoduchý text,
- užívá správný slovní přízvuk,
- čte s porozuměním nahlas i potichu,
- orientuje se v textu,
- zaznamenává slyšené kresbou,
- vypráví, dramaturguje a domýšlí příběhy,
- recituje básně, čte pohádky, knihy o přírodě a vypráví o nich,
- dramaturguje pohádku i příběh aj.

⁴⁰ ZŠ 20 | 20. Základní škola Plzeň . ZŠ 20 | 20. Základní škola Plzeň [online]. Copyright © 20. základní škola Plzeň [cit. 23.06.2017]. Dostupné z: <http://www.20zsplzen.cz/>

⁴¹ <https://www.21zsplzen.cz>

Co se týká výuky dramatické výchovy v rámci zájmového vzdělávání, škola nikde nezveřejňuje možnost návštěvy nějakého dramatického či podobně zaměřeného kroužku pro děti. Dramatická výchova v jisté omezené podobě je součástí programu školní družiny, v rámci níž se děti učí hrou.⁴²

25. základní škola Plzeň, Chválenická 17, příspěvková organizace

Školní vzdělávací program pro tuto školu nese název „Škola fair play“. V rámci učebních plánů pro první stupeň se předmět dramatická výchova nenachází v žádném učebním plánu. V rámci vzdělávací oblasti Umění a kultura je vyučována pouze hudební a výtvarná výchova.

Dramatickou výchovu však 25. základní škola nabízí v rámci své široké nabídky zájmového vzdělávání. Aktuálně jde o pět divadelních kroužků: **Dividlo** (3.–5. ročník základní školy), **Dramat'áček** (1.–2. ročník základní školy), Hrajeme maňáskové a loutkové divadlo, Maňáskové a loutkové divadélko – zde jsou divadelní soubory **Limetky** (v rámci školní družiny, 4.–9. ročník), **Jahůdky** (v rámci školní družiny, 2. až 3. ročník) a Oponka (v rámci školní družiny, 2.–5. ročník), a **Divadelní přípravka** (1. ročník základní školy). Ve všech kroužcích se děti učí, jak se dělá divadlo, seznamují se s dramatickou výchovou, která vychází z přirozené dětské hry „na něco“ nebo „jako“ a která je založena na kouzlu, ve kterém se lidé a vše, co je do hry zahrnuto (prostor, věci, zvuky), stávají něčím nebo někým jiným, než ve skutečnosti jsou a umožní dětem vstoupit do tajuplných světů pohádek, záhad a tajemství. Učitelé využívají metody dramatické výchovy, které dovolují dětem vstoupit a prozkoumat příběh zevnitř, vnímat ho všemi smysly, prožívat, ale i vnášet vlastní podněty a tím ho ovlivňovat.⁴³

26. základní škola Plzeň, Skupova 22, příspěvková organizace

Ve školním vzdělávacím programu se pro vzdělávací oblast Umění a kultura nachází opět pouze výtvarná a hudební výchova. V rámci nepovinných a volitelných předmětů rovněž dramatická výchova své místo nemá.

Ovšem zájmovou činnost dětí rozvíjí také školní družina. Ta nabízí kroužky v rámci činnosti školní družiny. Školní družina nabízí divadelní kroužek zaměřený na dramatickou výchovu.⁴⁴

⁴² 22. ZŠ Plzeň. 22. ZŠ Plzeň [online]. Copyright © 2017 [cit. 23.06.2017]. Dostupné z: <http://www.22zsplzen.cz/>

⁴³ 25. základní škola Plzeň | 25. ZŠ Plzeň . 25. základní škola Plzeň | 25. ZŠ Plzeň [online]. Copyright © 2017 25. ZŠ Chválenická, Design by [cit. 23.06.2017]. Dostupné z: <http://www.zs25plzen.cz/>

⁴⁴ 26. základní škola Plzeň - oficiální stránky ZŠ. 26. základní škola Plzeň - oficiální stránky ZŠ [online]. Copyright © 2017 Růžovka [cit. 23.06.2017]. Dostupné z: <https://www.zs26plzen.cz/>

Základní škola Plzeň – Újezd, Národní 1, příspěvková organizace

Na škole se vyučuje podle Školního vzdělávacího programu „Škola pro Tebe“. Součástí tohoto školního vzdělávacího programu není dramatická výchova ani v rámci povinných vyučovacích předmětů, ani v rámci volitelných či nepovinných. Rovněž v programu školní družiny není dramatická výchova zastoupena.⁴⁵

28. základní škola Plzeň, Rodinná 39, příspěvková organizace

Děti jsou vyučovány podle Školního vzdělávacího programu – „Tvořivá škola pro všechny“. Jako u jedné z málo škol, je součástí školního vzdělávacího programu právě **dramatická výchova** jako vyučovací předmět v rámci 2. stupně v 8. ročníku jedna hodina týdně.

Vyučovací předmět Dramatická výchova se vyučuje v odborné učebně. Ve výuce jsou žákům nabízeny i rozšiřující aktivity (prohlídka divadla s průvodcem, návštěva divadelního představení, soutěže, prezentace apod.). Obsahové vymezení předmětu pomáhá formovat vnitřně bohatou osobnost, vědomou si své hodnoty a současně otevřenou světu, schopnou sociálního pochopení a spolupráce. Dramatická výchova učí žáka vycházet z vlastní zkušenosti a prožitku, vychovává citlivého a informovaného diváka a čtenáře. Kultivuje, obohacuje a rozvíjí výrazové prostředky pro sociální komunikaci (zejména řeč a pohyb), podporuje objevování a eventuálně i rozvoj uměleckého talentu. Během výuky děti navštěvují i divadlo s průvodcem přibližující proces vzniku divadelní inscenace, i divadelní představení dle momentální nabídky a prezentace žáků skrze recitace či divadelní představení. Předmět Dramatická výchova má následující zaměření:

- chápání věcí kolem sebe v celé její hloubce a náročnosti a orientace v ní;
- jasné a srozumitelné utváření myšlenek a prezentace vlastních názorů bez obav;
- tvořivé řešení praktických potíží;
- uvědomování si mravních rozhodování, samostatné a odpovědné rozhodování;
- respektování ostatních lidí a jejich názorů, rozvoj naslouchání;
- akceptace hodnocení od ostatních, získávání otevřenosti pozměňovat svoje postoje a vyvíjet se;
- spolupráci s ostatními na hromadném díle, snaha dovést takové dílo až do konce a přijímání odpovědnosti.

⁴⁵ ZŠ Plzeň-Újezd | Základní škola Plzeň - Újezd . ZŠ Plzeň-Újezd | Základní škola Plzeň - Újezd [online]. Copyright © Základní škola Plzeň [cit. 23.06.2017]. Dostupné z: <http://www.zsujezdplzen.cz/>

Do výuky dramatické výchovy se průběžně zařazují průřezová témata ve spojitosti s momentálními situacemi a problémy aktuálního světa. Přínos těchto průřezových témat k rozvoji osobnosti žáka je uplatňován průběžně pomocí různých tematických okruhů. Očekávané výstupy předmětu jsou:

„Uplatňuje kultivovaný mluvený a pohybový projev, dodržuje základy hlasové hygieny a správného držení těla.

Propojuje somatické dovednosti při verbálním a neverbálním vyjádření, na příkladech doloží souvislosti mezi prožitkem a jednáním u sebe i druhých.

Rozvíjí, variuje a opakuje herní situace (samostatně, s partnerem, ve skupině), přijímá herní pravidla a tvořivě je rozvíjí.

Prozkoumává témata z více úhlů pohledu a pojmenovává hlavní téma a konflikt; uvědomuje si analogie mezi fiktivní situací a realitou.

Přístupuje k dramatické a inscenační tvorbě jako ke společnému tvůrčímu procesu, ve kterém přijímá a plní své úkoly, přijímá zodpovědnost za společnou tvorbu a prezentaci jejího výsledku.

Rozpozná ve vlastní dramatické práci i v dramatickém díle základní prvky dramatu; pozná základní divadelní druhy a dramatické žánry a jejich hlavní znaky; kriticky hodnotí dramatická díla i současnou mediální tvorbu.“

V rámci volitelných a nepovinných předmětů dramatická výchova nabízena žákům není.

Žákům je nabízena také mimoškolní zájmová činnost, která je rozdělena do tří okruhů Estetika, Sport a Pro dospělé. Součástí nabídky není divadelní ani dramatický kroužek.⁴⁶

31. základní škola Plzeň, Elišky Krásnohorské 10, příspěvková organizace

Při pohledu do školního vzdělávacího programu lze zaznamenat, že součástí vzdělávací oblasti Umění a kultura opět jsou jen výtvarná a hudební výchova. V rámci volitelných a nepovinných předmětů dramatická výchova rovněž není uváděna (převládají pouze sportovně zaměřené předměty).

Ve školní družině pak mají děti možnost věnovat se dramatické výchově alespoň zčásti, a to v rámci **Hudebně dramatického kroužku**. Obsah činností, kterým se v předmětu věnuje je uveden následující: zpěv, hra na hudební (Orffovy) nástroje, poznávání hudebních nástrojů (zvuků, tvarů a materiálů), dechová cvičení, rytmická cvičení, výroba zpěvníků, cviky na rozezpívání a secvičování pohádek. Mezi očekávané výstupy předmětu patří nacvičování

⁴⁶ 28. základní škola Plzeň | 28.ZŠ . 28. základní škola Plzeň | 28.ZŠ [online]. Dostupné z: <http://www.zs28plzen.cz/>

vystoupení pro děti a rodiče, učení se základům dramatiky, postoje, mluvení, projev na veřejnosti, řeči, mimiky a gestikulace.

Samozřejmostí jsou i mimoškolní zájmové aktivity. V rámci takto nabízených kroužků pro první stupeň základní školy i pro druhý stupeň dramatický kroužek nabízen není. Jistou souvislost by možná bylo možné hledat v nabízeném kroužku Fotografie a film 5.– 9. třída.⁴⁷

33. základní škola Plzeň, T. Brzkové 31, příspěvková organizace

Vzdělávání probíhá podle Školního vzdělávacího programu pro základní vzdělávání 33. ZŠ Plzeň. Ovšem dramatická výchova v něm své místo nemá. Rovněž v programu školní družiny není dramatická výchova zastoupena.⁴⁸

34. základní škola Plzeň, Gerská 32, příspěvková organizace

Vzdělávání se na základní škole realizuje podle Školního vzdělávacího programu Škola pro Vaše děti. V rámci něj ovšem dramatická výchova zmiňovaná není. Není součástí ani povinných předmětů, ani těch volitelných či nepovinných. Dramatizace je pouze součástí, jako u jiných základních škol výuky předmětu český jazyk a literatura. Divadelní ani dramatický kroužek není součástí ani nabídky zájmových kroužků v rámci školní družiny. Zájmové aktivity jsou pak nabízeny ještě v rámci školního klubu, ovšem ani v jeho nabídce není dramatický kroužek nabízen.⁴⁹

Benešova základní škola a mateřská škola Plzeň, Doudlevecká 35, příspěvková organizace

Vzdělávání se na základní škole realizuje podle Školního vzdělávacího programu. V něm dramatická výchova není zmiňována

Ve školní družině se děti mohou ve své činnosti v rámci vzdělávací oblasti Umění a kultura věnovat **hraní loutkového divadla** (děti vyrábí loutky, dramatizují jednoduché pohádky aj.).

Nabídka zájmových kroužků pro školní rok 2016/2017 je poměrně široká a jedním ze zájmových kroužků na základní škole i **divadelní kroužek** v časové dotaci jedné vyučovací hodiny. Kroužek je primárně zaměřen pro děti 3. a 4. ročníků.⁵⁰

Základní škola a mateřská škola Plzeň-Božkov, Vřesinská 17, příspěvková organizace

⁴⁷ 31. základní škola Plzeň | ZŠ 31 . 31. základní škola Plzeň | ZŠ 31 [online]. Copyright © 31. základní škola Plzeň [cit. 23.06.2017]. Dostupné z: <http://www.zs31.plzen-edu.cz/>

⁴⁸ Vítejte na našich stránkách. Vítejte na našich stránkách [online]. Dostupné z: <http://www.zs33plzen.cz/>

⁴⁹ 34. základní škola Plzeň | 34. základní škola Plzeň . 34. základní škola Plzeň | 34. základní škola Plzeň [online]. Copyright © 34. základní škola Plzeň [cit. 23.06.2017]. Dostupné z: <https://zs34.plzen.eu/>

⁵⁰ Benešova základní škola a mateřská škola Plzeň | ZŠ Benešova . Benešova základní škola a mateřská škola Plzeň | ZŠ Benešova [online]. Copyright © Benešova základní škola a mateřská škola Plzeň [cit. 23.06.2017]. Dostupné z: <http://www.benesovaskola.cz/>

Vzdělávání se řídí podle Školního vzdělávacího programu s názvem Škola pro všechny 2016. Jeho součástí je skladba vyučovacích předmětů, ale dramatická výchova se zde jako předmět nenachází. Rovněž mezi nepovinnými předměty se dramatická výchova nenachází.

V rámci školní družiny jsou nabízeny pouze dva zájmové kroužky bez dramatického kroužku. **Dramatický kroužek** je ovšem nabízen v rámci mimoškolní činnosti školy. Není však uvedeno, v jaké časové a týdenní dotaci.⁵¹

2.3.2 SOUKROMÉ ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Základní škola Martina Luthera, s.r.o., Školní náměstí 1, Plzeň

Výuka probíhá podle Školního vzdělávacího programu s názvem Naše cesta. V něm je uveden seznam předmětů vyučovaných na škole, ale dramatická výchova se tam nenachází. V rámci školní družiny jsou nabízeny zájmové kroužky, ovšem dramatická výchova mezi nimi není obsažena.⁵²

Soukromá základní škola ELEMENTÁRIA, s.r.o., Jesenická 11, Plzeň

Vyučování probíhá podle Školního vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Mezi povinnými předměty se dramatická výchova nenachází. V rámci volitelných předmětů jsou nabízeny jen předměty zaměřené na jazykové vzdělávání.

V rámci školní družiny mohou děti navštěvovat několik kroužků, mezi nimiž se nachází zájmový kroužek s názvem **Literárně-dramatický obor I. a Literárně-dramatický obor II.** Kroužky probíhají jedenkrát týdně s dotací jedné vyučovací hodiny.⁵³

Při Soukromé základní škole ELEMENTÁRIA existuje **Základní umělecká škola Elementária.** Zde je jedním z vyučovaných předmětů **literárně dramatický obor.** Děti se v něm učí správné výslovnosti, ovládání svého hlasu, optimálnímu držení těla, spolupracovat ve skupině vrstevníků a individuálně se učí recitaci. Všechny aktivity probíhají primárně hravou formou, včetně improvizací. Děti se seznamují s literaturou, později tvoří vlastní texty a divadelní představení, které pak předvádějí na různých akcích v rámci ZUŠ. Pro to, aby dítě bylo přijato do tohoto literárně dramatického oboru, musí mít chuť si hrát, tvořit, zušlechťovat své jednání, dále býti spolehlivý a především respektovat jeden druhého.

⁵¹ <http://www.zsplzenbozkov.cz/>

⁵² Základní Škola Martina Luthera Plzeň. *Základní Škola Martina Luthera Plzeň* [online]. Copyright © [cit. 06.2017]. Dostupné z: <http://www.sml.cz/>

⁵³ Domovská stránka - ZŠ Elementária - Soukromá základní škola. *Domovská stránka - ZŠ Elementária - Soukromá základní škola* [online]. Copyright © 2012 [cit. 23.06.2017]. Dostupné z: <http://www.zs-elementaria.cz/>

Soukromá základní škola Easy Start s.r.o., Brojova 16, Plzeň

Ve školním vzdělávacím programu není dramatická výchova obsažena. Mezi pestrout nabídkou zájmových kroužků se dramatická výchova rovněž nenachází.⁵⁴

Základní škola Montessori Plzeň, náměstí Odboje 18, Plzeň

Výuka neprobíhá podle klasických výukových předmětů, tedy ani přímo dramatickou výchovu nalézt nelze. Ani ve výčtu zájmových kroužků dramatická výchova není.⁵⁵

Waldorfská škola Dobromysl o.p.s, Mikulovská 134, Plzeň

Při školní družině probíhá několik zájmových kroužků, je zde i **Hudebně dramatický kroužek** pro mladší žáky (1.–4. tř.) v dotaci jedné hodiny týdně. Také je uveden kroužek **Dramaťák** pro mladší žáky (6–11 let).

V rámci nabídky kroužků probíhá také **Dramatický kroužek**, který organizuje kulturní organizace Johan o.s. pro děti od 1. do 5. třídy základní školy s počtem 6–15 dětí. Náplň kroužku tvoří:

„tvůřivé hry a cvičení, rozvoj herních a hereckých dovedností, improvizace, přirozený pohyb a hlas, fantazie, kreativita, propojení s dalšími druhy umění, spolupráce a komunikace, divadelní představení pro rodiče jako výstup z práce na kroužku.“ Kroužek se realizuje v Ateliéru Dramacentra Johan, kde se nachází potřebné vybavení.⁵⁶

⁵⁴ Soukromá základní škola Easy Start. *Soukromá základní škola Easy Start* [online]. Dostupné z: <http://zseasystart.cz/>

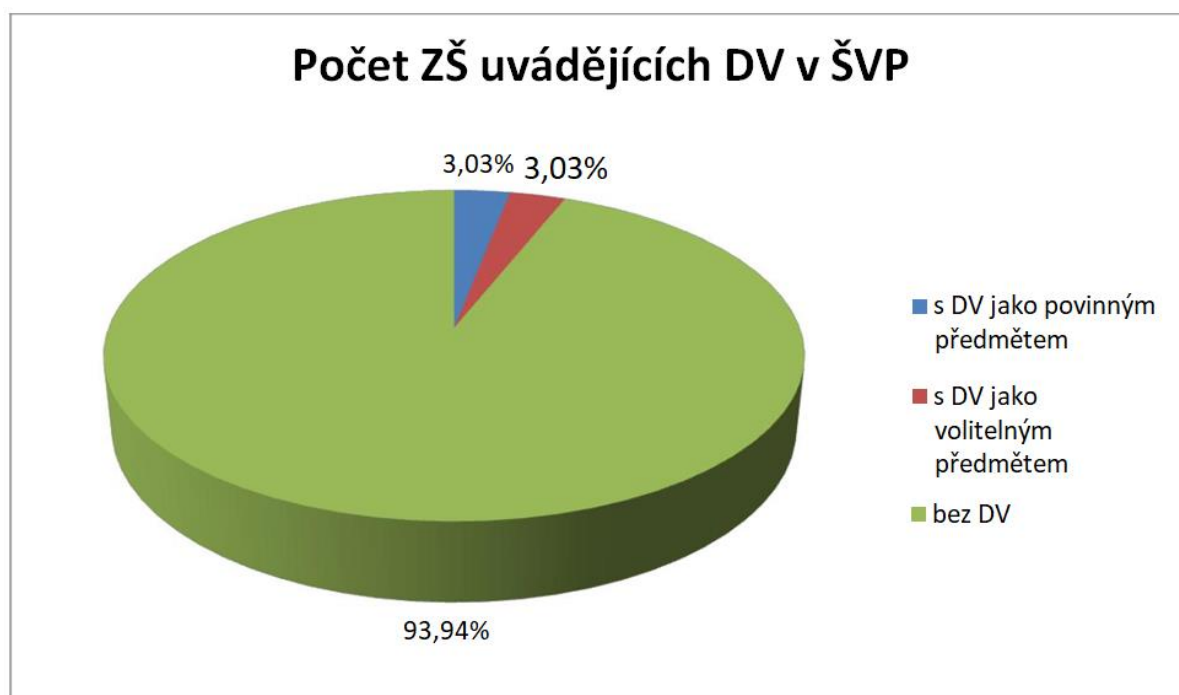
⁵⁵ Montessori Plzeň - Základní škola Montessori v Plzni. *Montessori Plzeň* [online]. Copyright © 2017 Montessori Plzeň o.s. [cit. 23.06.2017]. Dostupné z: <http://www.montessori-plzen.cz/zakladni-skola/>

⁵⁶ Waldorfská škola Dobromysl Plzeň - ... protože učit děti jde i jinak. *Waldorfská škola Dobromysl Plzeň - ... protože učit děti jde i jinak* [online]. Dostupné z: <http://www.skoladobromysl.cz/>

3 ZÁVĚR ŠETŘENÍ VÝSKYTU DRAMATICKÉ VÝCHOVY NA PLZEŇSKÝCH ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH

Na základě analýzy provedené z volně dostupných dokumentů na webových stránkách jednotlivých plzeňských základních škol, dále z jejich školních vzdělávacích programů pro základní vzdělávání a ze školních vzdělávacích programů pro školní družiny je nyní možné vyhodnotit úlohu dramatické výchovy ve vzdělávání dětí na základních školách v Plzni.

Konkrétně tedy analýza v rámci výzkumu proběhla na 33 základních školách nacházejících se v Plzni. Jednalo se jak o veřejné základní školy, tak o základní školy soukromé.

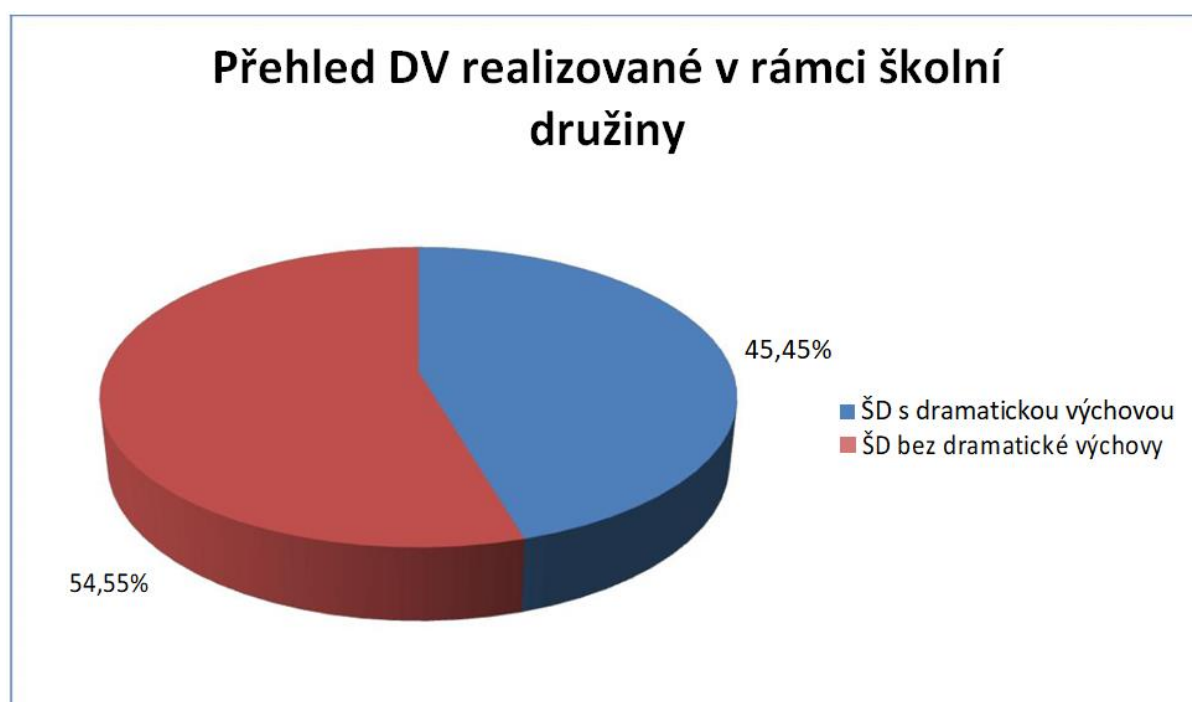

Graf 1 Počet ZŠ uvádějících dramatickou výchovu v ŠVP (zdroj: Vlastní)

Na Grafu 1 jsou zobrazeny výsledky týkající se zařazení dramatické výchovy ve školních vzdělávacích programech sledovaných základních škol, a to v rámci povinných a volitelných předmětů. Z Grafu 1 vyplývá, že dramatickou výchovu jako povinný předmět vyučuje pouze 3,03 % sledovaných základních škol. Konkrétně se jednalo o 28. základní školu, kde dramatická výchova je vyučována jako povinný předmět v 8. ročníku na druhém stupni v rozsahu jedné vyučovací hodiny týdně.

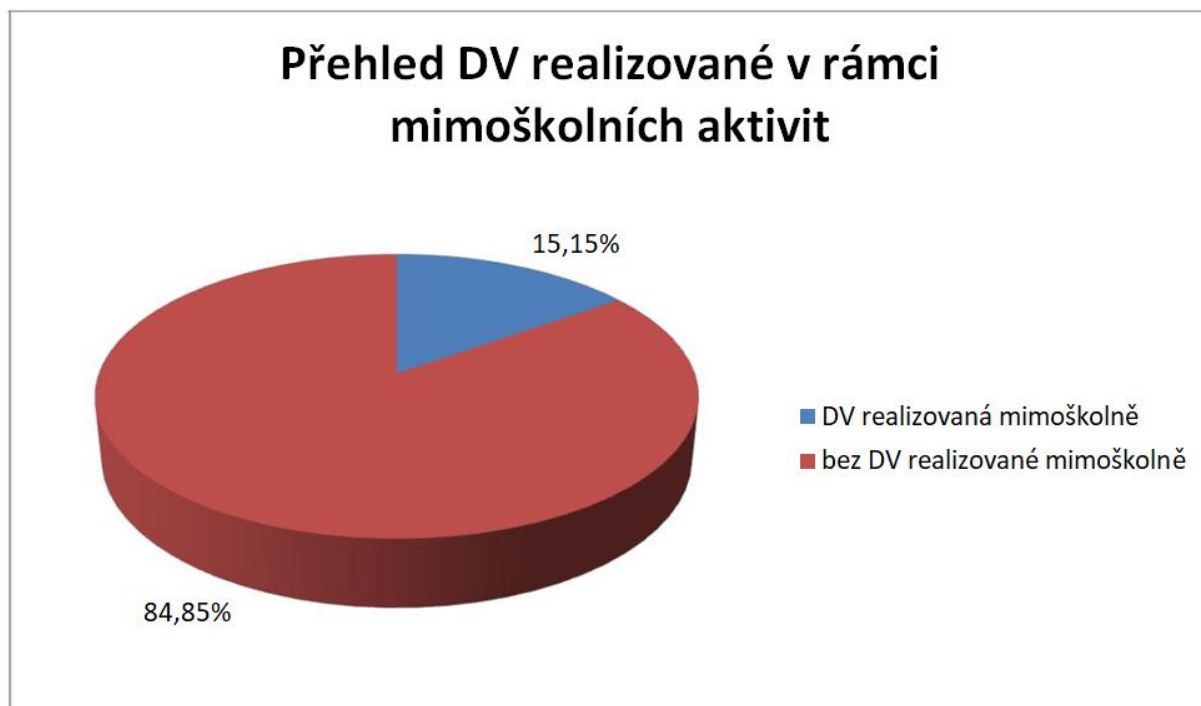
Dramatickou výchovu jako volitelný předmět má zařazenou ve školním vzdělávacím programu rovněž jedna základní škola, což představuje 3,03 % sledovaných základních škol. Konkrétně se jedná o 22. základní školu, kde se vyučuje dramatická výchova formou volitelného předmětu „Dramatická a literární výchova“ ve třetím ročníku prvního stupně.

Co se týká výuky dramatické výchovy na základních školách v Plzni, je zřejmé, že pozornost jí v rámci povinných předmětů příliš věnována není. Ovšem při detailnější analýze jednotlivých vzdělávacích oblastí školních vzdělávacích programů, lze většinou v předmětu český jazyk a literatura pro první stupeň základních škol nalézt, že vzdělávání ve vyučovacím předmětu český jazyk a literatura se uskutečňuje různými metodami a formami, z níž jednou je právě dramatizace. Jedním z výstupů tohoto předmětu je pak, že žák je schopen dramatizovat jednoduchý text a zdramatizovat vhodný text.

Graf 2 Přehled DV realizované v rámci školní družiny (zdroj: Vlastní)

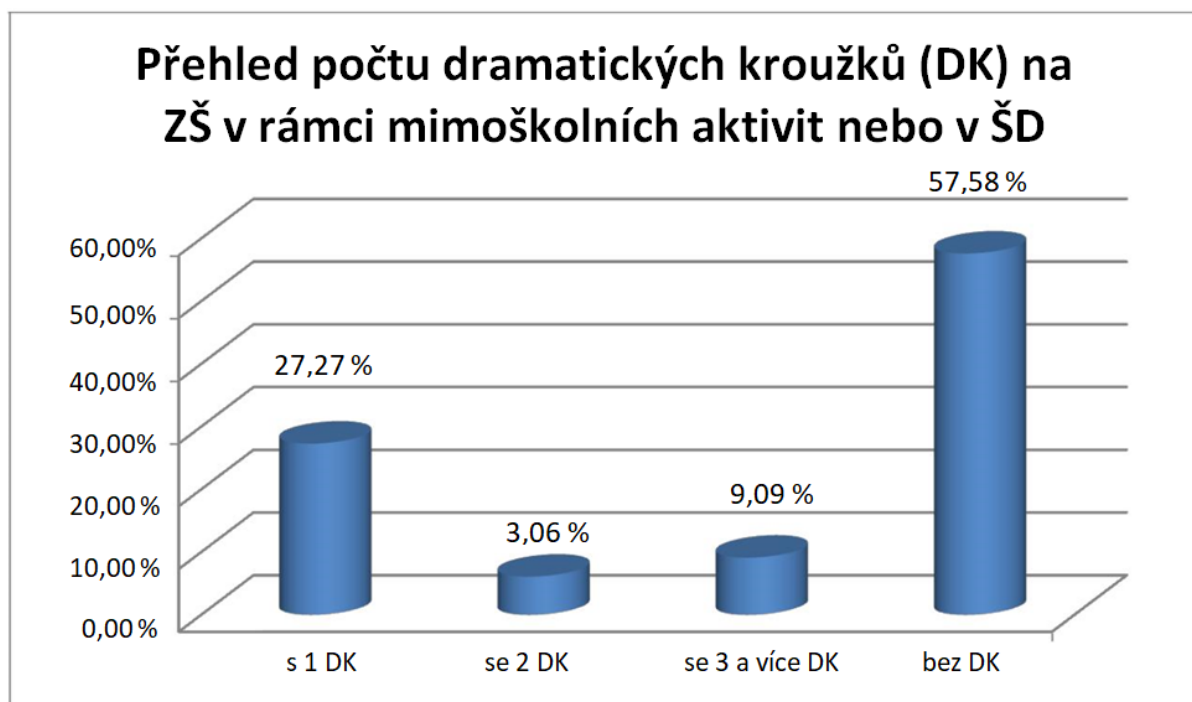
Dále uvedený Graf 2 pak znázorňuje výskyt dramatické výchovy nabízené v rámci školní družiny. Z grafu vyplývá, že dramatickou výchovu v rámci školní družiny jako zájmový kroužek má zařazenou 45,45 % z celkového počtu sledovaných škol. Jednalo se o tyto základní školy: Gymnázium Františka Křížíka a základní škola, Bolevecká základní škola Plzeň, Tyršova základní škola a mateřská škola Plzeň, 2. základní škola, 4. základní škola, 7. základní škola, 10. základní škola, 13. základní škola, 16. základní škola, 25. základní škola, 26. základní škola, 31. základní škola, Benešova základní škola a mateřská škola, soukromá základní škola Elementária a Waldorfská škola Dobromysl.

Graf 3 Přehled dramatické výchovy, která je nabízena základními školami v rámci mimoškolních aktivit (zdroj: Vlastní)

Dále uvedený Graf 3 pak zobrazuje přítomnost dramatické výchovy realizované v rámci mimoškolních aktivit. Tato dramatická výchova je zastoupena v 15,15 % z celkového počtu sledovaných škol. Jedná se o 15. základní školu, 17. základní školu, základní školu Plzeň Božkov, dále Benešovu základní a mateřskou školu a Waldorfskou školu Dobromysl.

84,85 % sledovaných základní škol v rámci svých mimoškolních aktivit dramatickou výchovu svým žákům nenabízí.

Graf 4 Přehled počtu dramatických kroužků na základních školách v rámci mimoškolních aktivit základních škol nebo ve školní družině (zdroj: Vlastní)

Graf 4 pak zobrazuje přehled počtu dramatických kroužků v rámci mimoškolních aktivit školy nebo v programu školní družiny. Celkově bylo zaznamenáno 14 základních škol, u nichž se dramatické kroužky v rámci mimoškolních aktivit nebo v programu školní družiny vyskytují, což představuje 42,42 % z celkového počtu sledovaných škol. Na některých školách bylo možné zaznamenat více než jeden dramatický kroužek. Konkrétně v 27,27 % případů se jednalo o základní školy s jedním dramatickým kroužkem, v 6,06 % případů se jednalo o základní školy se dvěma dramatickými kroužky a v 9,09 % případů se jednalo o základní školy, které nabízely tři a více dramatických kroužků.

Závěrečná tabulka shrnuje celkové výsledky analýzy. Lze konstatovat, že z celkového počtu 33 zkoumaných základních škol je možné zaznamenat jednu základní školu s povinnou výukou dramatické výchovy, jednu základní školu s nabídkou dramatické výchovy jako volitelného předmětu, 15 základních škol má zařazenou dramatickou výchovu v programu školní družiny, 5 základních škol má zařazenou dramatickou výchovu v mimoškolních aktivitách školy a u 14 základních škol se vyskytují dramatické kroužky v rámci mimoškolních aktivit nebo v programu školní družiny. Z celkového počtu 33 zkoumaných základních škol jich pak bylo vysledováno celkem 13, u nichž není dramatická výchova zařazena žádnou formou ve školním vzdělávacím programu, v mimoškolních aktivitách školy nebo v programu školní družiny.

Závěrečná tabulka Přehled výskytu dramatické výchovy (DV) na plzeňských základních školách (zdroj: Vlastní)

	Celkový počet	%
Celkem základních škol	33	100,00
ZŠ s DV – povinný předmět	1	3,03
ZŠ s DV – volitelný předmět	1	3,03
ZŠ s dramatickou výchovou v programu školní družiny	15	45,45
ZŠ s DV v mimoškolních aktivitách	5	15,15
ZŠ s dramatickými kroužky v rámci mimoškolních aktivit nebo v programu školní družiny	14	42,42
ZŠ bez jakékoliv nabídky DV	13	39,39

3.1 KVALITATIVNÍ FORMA VÝZKUMU

Kvalitativní výzkum se opírá o data nenumernická, zatímco kvantitativní výzkum operuje s daty numerickými. Ke kvalitativnímu výzkumu používáme rozhovor. Cílem hloubkového a polostrukturovaného rozhovoru je získat detailní informace o studovaném jevu. Kvalitativní výzkum by měl obsahovat tyto následující fáze:

1. Stanovení cílů výzkumu
2. Vytvoření konceptuálního rámce
3. Definování výzkumných otázek
4. Rozhodnutí o metodách
5. Zjištění kontroly kvality výzkumu
6. Sběr dat a jejich organizace
7. Analýza a interpretace dat
8. Formulování závěrů do výzkumné zprávy.

Cíl výzkumu se vždy vztahuje k nějaké specifické skupině osob. Takovou skupinou jsou jednak odborníci a studenti určitého oboru, pokud plánovaný výzkum obohatí poznatkovou základnu dané disciplíny. Na druhé straně mohou skupinu tvořit lidé zaangażovaní v určitých reálných procesech, jestliže výsledky výzkumu mohou napomoci zvládnání těchto procesů.

Termíny, které se užívají v kvalitativním výzkumu při definování jeho cílů, jsou pojmy prozkoumat, vysvětlit, popsat, porozumět či odhalit. Následně mají tyto pojmy poskytnout zpětnou vazbu, pomoci zlepšit, poskytnout vodítko k nějaké změně nebo třeba ukázat možná řešení.

Rozlišujeme trojí typ cílů:

1. **Intelektuální** – jakým způsobem výzkum přispěje k rozšíření odborného vzdělání
2. **Praktický** – zda budou výsledky praktickým způsobem použity
3. **Personální** – jak práce na výzkumu obohatí výzkumníka samotného

Řešením jednoho výzkumného projektu bychom měli naplňovat pokud možno více cílů.

Co se týká formulování problému, měli bychom jasně pojmenovat, čemu se ve výzkumu budeme věnovat. Tento problém je něco, čemu plně nerozumíme a potřebujeme o daném jevu získat více informací. K tomu používáme výzkumné otázky formou tázacích vět. Tyto otázky musí být jasně a precizně formulované⁵⁷

3.1.1 POLOSTRUKTUROVANÉ ROZHOVORY

Odpověď na třetí výzkumnou otázku byla zpracována za pomoci polostrukturovaných rozhovorů. Rozhovor je nejčastější používanou metodou sběru dat v kvalitativním výzkumu. Tento rozhovor definujeme jako nestandardizované dotazování jednoho účastníka výzkumu pomocí několika otevřených otázek. Rozhovorem zachycujeme výpovědi a slova v jejich přirozené podobě.

Hlavní typy rozhovoru jsou polostrukturovaný – vychází z předem připraveného seznamu otázek a nestrukturovaný.⁵⁸

V této výzkumné práci jsem jako metodu sběru dat zvolila polostrukturovaný rozhovor. Rozhovor jsem vedla pomocí otázek, které jsem si předem připravila. Respondenty byli učitelé ze základních škol v Plzni, kde se dramatická výchova vyskytuje jako povinný nebo volitelný předmět. Z kvantitativního šetření bylo zjištěno, že se jedná pouze o dvě základní školy a to konkrétně 28. ZŠ, kde je dramatická výchova realizována jako povinný předmět a 22. ZŠ, kde je dramatická výchova realizována formou volitelného předmětu. Respondenty jsem nechala volně hovořit a rozhovory jsem zaznamenala na digitální záznamník. Oba respondenti byli předem seznámeni s účelem použití získaných dat a závazkem zachování anonymity. Jména účastníků rozhovorů nejsou uvedena. V průběhu rozhovoru jsem byla přítomna pouze já a dotazovaný. Důležité bylo i prostředí, jehož volbu jsem nechala na dotazovaných. Odpovědi respondentů k jednotlivým otázkám jsem zaznamenala do tabulky a vyhodnotila.

3.1.2 VÝZKUMNÝ VZOREK

Vzhledem k tomu, že jsem se chtěla zaměřit na vyučování DV jako školního předmětu (ať už povinného či volitelného), nebylo mým záměrem zjišťovat, jakým způsobem pracují dramatické kroužky při ZŠ. Tak se stalo, že se výzkumný vzorek velmi zúžil – ze všech

⁵⁷ ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. a kol., Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. 1. vyd. Praha: Portál 2007. ISBN 978-80-7367-313-0, s. 13-69.

⁵⁸ ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. a kol., Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. 1. vyd. Praha: Portál 2007. ISBN 978-80-7367-313-0, s. 159-160.

plzeňských ZŠ se DV vyučuje pouze na jedné jako předmět povinný a na jedné jako předmět volitelný. Zato se podařilo získat k rozhovoru oba učitele, kteří na těchto školách DV učí.

3.1.3 VYHODNOCENÍ ROZHOVORŮ

1. V jakých třídách a kolik hodin týdně vyučujete na Vaší škole dramatickou výchovu?

Respondent 1: 8. ročník/1 x týdně

Respondent 2: 3. ročník/1x týdně

Komentář: Myslím, že udaná časová dotace je velmi malá, výuka by měla probíhat více vyučovacích hodin. Děti by si více osvojily skrze dramatickou výchovu komunikaci, naslouchání, schopnost soustředit se, vyjádřit se, zbavení se ostychu apod.

2. Je na Vaší škole dramatická výchova vyučována jako zájmový, volitelný předmět či přímo povinný vyučovací předmět?

Respondent 1: povinný

Respondent 2: volitelný

Komentář: Na všech základních školách bych volila formu výuky dramatické výchovy jako povinný předmět alespoň v rámci 1. stupně. Podle mě si děti v mladším školním věku rády hrají, napodobují někoho jiného, neustále se pohybují a myslím, že právě toto dramatická výchova nabízí.

3. V případě, že je dramatická výchova jako volitelný předmět na Vaší škole, jaký mají o ni děti zájem?

Respondent 1:

Respondent 2: Poměrně malý, zhruba 1/3 třídy cca 10 dětí

Komentář: Zájem se mi jeví docela malý, myslím si, že děti nemají dostatek informací o tom, jaká je náplň vyučovacích hodin dramatické výchovy, možná se obávají, že se jedná o teoretickou formu výuky, motivace je pro ně tak nízká.

4. Jaké metody a formy výuky při výuce dramatické výchovy používáte?

Respondent 1: Skupinová práce nebo práce ve dvojicích, hrané etudy, improvizční cvičení, práce s loutkou, dabing apod. Většinu tvůrčích aktivit vymýšlím sama, učebnicové činnosti (např. živý obraz) děti nudí.

Respondent 2: Především skupinová práce, dramatizace pohádek, příběhů známých i vymyšlených.

Komentář: Skupinová práce je bezesporu dobrá volba, děti spolupracují, učí se navzájem respektovat, diskutovat, pomáhat si, poradit si v situacích apod. Myslím, že děti baví, když si mohou různé aktivity vymýšlet, improvizovat, že nemusí striktně pracovat se školní učebnicí, s úkoly, které je nebaví nebo pro ně nejsou dostatečně zajímavé.

5. Co se Vám při výuce dramatické výchovy osvědčuje?

Respondent 1: Rozdělení do skupin, kdy si děti vymýšlejí, režírují a realizují krátké představení samy. Čím méně učitel zasahuje do tvůrčího procesu, tím lépe. Na uklidnění používám zvoneček.

Respondent 2: Skupinová práce, děti improvizují při dramatizaci dle svého uvážení, příběhu přetvářejí do legračních situací za cílem pobavit ostatní. Ostatní tak mají motivaci vytvořit svůj příběh, scénku ještě legračnější, aby předčily své spolužáky.

Komentář: Myslím si, že improvizace je velmi vhodný způsob pro děti, učí se tak kreativitě, nápaditosti, která se bezesporu hodí pro budoucí život. Velmi dobré je, že vyučující nechá děti, aby si zvolily své téma, které chtějí realizovat, že je jim dána volnost ve výběru námětu.

6. Co pro svoji výuku dramatické výchovy potřebujete, popřípadě co Vám chybí (pomůcky, kulisy, prostory apod.)?

Respondent 1: Všechno si musíme dělat sami.

Respondent 2: Děti veškeré pomůcky vyrábějí doma (kostýmy, kulisy, obrázkový materiál k představení), popřípadě v rámci předmětu výtvarná výchova. Někdy nám chybí prostor, třídu si vždy před zahájením vyučovací hodiny musíme upravit, aby vznikl dostatečný prostor pro realizaci scének.

Komentář: Líbí se mi, že děti si pomůcky vyrábějí v rámci domácího úkolu, mají tak možnost využít svůj volný čas smysluplně.

7. Jaké náměty ráda využíváte při výuce dramatické výchovy?

Respondent 1: Soudobé, moderní nebo detektivní zápletky. Nová zpracování klasických děl.

Respondent 2: Děti jsou ještě malé, takže většinou pohádky, které znají z domova a různě je obměňují legračním způsobem.

Komentář: Je vidět, že zvolená témata jsou vzhledem k věkovým a mentálním odlišnostem u dětí zvolena rozdílně. Velmi se mi líbí námět zpracování klasických děl novou, moderní formou.

8. Jaké pozorujete přínosy díky dramatické výchově u Vámi vedených skupin?

Respondent 1: Děti se snáze domluví, opadává po čase téma z vystupování, jsou k sobě kritické, dokáží si dělat legraci samy ze sebe. Improvizují a dokáží věrohodněji „lhát“. Schopnost společenské přetvářky je pro budoucí život přínosem. Domácí příprava, dobrovolně si vyrábějí rekvizity a kostýmy

Respondent 2: Děti se učí komunikovat mezi sebou za použití vhodné slovní zásoby, uvolňují se ze stresu, kterému jsou často vystaveny, vyjadřování sebe sama se neustále zlepšuje.

Komentář: Jako přínos vidím rozvoj komunikace a spolupráce ve skupině. Myslím si, že je důležité pro budoucí život umět spolupracovat a dokázat prosadit svůj názor a respektovat se v rámci skupiny.

9. O jaké metody, hry, techniky mají děti zájem?

Respondent 1: O vlastní scénky, které si samy vymyslí a nacvičí (na nějaké téma). Rády ostatní rozesmávají originálními nápady.

Respondent 2: Zejména o vlastní scénky, ve kterých si hrají na zvířátka, která jednají jako lidé.

Komentář: Je patrné, že děti rády vymýšlejí nějaké originální a nápadité příběhy dle své úvahy. Mají potřebu se prezentovat a předvádět zábavnou formou za účelem co nejvíce pobavit diváka.

10. Pozorujete využití dramatické výchovy v rámci jiných předmětů?

Respondent 1: Ano, v literatuře a dějepisu.

Respondent 2: Ano, v literatuře a hudební výchově.

Komentář: Vzhledem k odpovědím je patrné, že má dramatická výchova využití i v rámci mezipředmětových vztahů. Dle bližší specifikace odpovědí u obou respondentů se jedná o dramaturgii různých historických událostí v dějepisu, a vyjádření hudby pohybem těla.

11. Napadá Vás ještě něco, když řeknu dramatická výchova základní školy?

Respondent 1: Nervy z ocele, důslednost v návycích dětí, jediné tak se dá hodina udržet v příjemném chodu, aby tam bylo dobře i učitel. Ze začátku roku (než se děti naučí pravidlům) je to „peklo“.

Respondent 2: Oddychová vyučovací hodina, kdy je vidět na dětech, že se upřímně baví, jsou veselí, smějí se a aktivně odpočívají. Je škoda, že není dramatická výchova časově více zastoupena v rámci školního rozvrhu.

Komentář: Myslím si, že dramatická výchova děti baví, rády se předvádějí a se zadanými úkoly si vždy obratně poradí. Podle mého názoru by si dramatická výchova zasloužila větší časové zastoupení ve výuce.

Na základě odpovědí pedagogických pracovníků, kteří dramatickou výchovu vyučují formou povinného, nebo volitelného předmětu jsem zjistila, že mezi používané metody a techniky nejčastěji patří skupinová práce nebo práce ve dvojicích, hrané etudy, improvizální cvičení, práce s loutkou, dabing, dále vlastní vymyšlené scénky, příběhy většinou zábavnou formou.

Přínosem je, že se děti snáze domluví, opadává po čase tréma z vystupování, jsou k sobě kritické, dokáží si dělat legraci samy ze sebe. Učí se komunikovat a vyjadřovat za pomoci vhodné slovní zásoby.

3.2 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU

Základní škola má za úkol žáka vychovávat, vzdělávat a používat k tomu různé prostředky vzhledem k individualitě, věku a mentalitě každého jedince. Dítě na základní škole neustále přijímá a zpracovává podněty, které mu poskytne jak škola, tak okolí, se kterým se denně setkává. Je velmi důležité žáka zaujmout a motivovat ho pro další práci a dramatická výchova k tomu dává mnoho prostředků, skrze které se tato motivace a zájem realizuje.

Hlavní metodou je hra či různé herní činnosti, které jsou z pedagogického hlediska jednou z nejpřirozenějších činností člověka vedle vzdělávání a práce. Jedná se o nenásilný způsob učení, které si dítě vědomě nemusí uvědomovat. Jak vyplývá z výzkumu, i když je dramatická výchova vlastně povinný nebo volitelný vyučovací předmět v základní škole, lze ho pojmout zábavnou a herní formou tak, aby byl pro žáky zajímavý a byl jim poskytnut prostor pro vyjádření svých vlastních pocitů, postojů a názorů, a zároveň, aby došlo k rozvoji v oblasti vzdělávání. Dramatická výchova svým zacílením přispívá do mnoha oblastí vzdělání a vývoje žáků. Umožňuje naplňovat potřeby jedince, zejména potřeby vyjádření sebe sama skrze vymyšlené a improvizované příběhy, které jsou charakteristické pro danou skupinu. Dramatická výchova umožňuje učení zážitkem, což je zábavný a efektivní způsob učení na základní škole oproti teoretickým poznatkům. Žáci tak rozvíjí schopnost vnímání vztahů a lidí kolem sebe.

Díky dramatické výchově se upevňuje kolektivní práce, toto je realizování při skupinové práci, která na základě výzkumu je jednou z oblíbených typů v rámci dramatické výchovy. Upevňují se dobré vztahy žáků mezi sebou, žákem a učitelem, ale i vztahu učitele ke třídě a naopak.

Cílem mé práce bylo zmapování, na kolika a jakou formou se dramatická výchovy vyskytuje na základních školách v Plzni a jaké jsou k tomu použity metody a techniky realizace dramatické výchovy. Šetření vyplývá ze závěrečné tabulky. Počet ZŠ, kde se dramatický

výchova vyučuje formou povinného nebo volitelného předmětu z celkového zkoumaného vzorku 33 ZŠ v Plzni činí 2 ZŠ, tj. 6,06 % zkoumaného množství. Z tohoto je patrné, že dramatická výchovy jakožto povinný či volitelný předmět má pouze minimální zastoupení v rámci základních škol v Plzni. S dramatickou výchovou se mnohem častěji setkáváme formou zájmového kroužku v rámci školní družiny. Celkový počet ZŠ kde probíhají tyto zájmové kroužky je 14, což je 42,42 % z celkového zkoumaného počtu základních škol v Plzni. Tyto kroužky jsou určeny zejména pro děti mladšího školního věku, tedy pro žáky 1. stupně.

Co se týká metod a technik, které jsou v dramatické výchově povinného či volitelného předmětu realizovány, nechává učitel prostor pro vlastní zpracování námětů na žácích. Většinou se jedná o skupinovou práci či práci ve dvojicích, kdy provádějí hrané etudy, improvizální cvičení, pracují s loutkou či se věnují dabingu. Většina aktivit je vymyšlená vyučujícím, učebnicové činnosti nejsou pro děti dostatečně zajímavé.

Žáci prostřednictvím vymyšlených příběhů, scének představují své náměty divákům. Snaží o originalitu a legrační pojetí s cílem pobavit ostatní. Z toho vyplývá, že děti se rády baví, smějí se a tím se tak zbavují stresu, napětí, které na ně při běžné výuce i v životě působí. Žáci si mnohem raději většinu svých tvůrčích aktivit vymýšlejí sami, je jim dán prostor pro vlastní a spontánní vyjádření svých postojů, pocitů a názorů. Učitel do jejich průběhu nezasahuje, nechává na žácích, aby si zvolili téma svého příběhu dle svého uvážení. Je zde samozřejmě patrný rozdíl mezi staršími a mladšími žáky, kteří volí témata spíše pohádkového charakteru, kdežto starší žáci volí náměty složitější, například různé detektivní zápletky, nová zpracování klasických děl či moderní a soudobé příběhy.

ZÁVĚR

Ve své diplomové práci jsem se zabývala realizací dramatické výchovy v rámci základních škol v Plzni. V teoretické části jsem vymezila základní definice, pojmy dramatické výchovy a Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, kam dramatická výchova patří do oblasti vzdělávání Umění a kultura. Ve výzkumné části prezentuji vlastní výzkum, který se týká šetření pomocí Rámcových vzdělávacích programů dostupných na webových stránkách základních škol a jako doplňující šetření jsem zvolila rozhovor se dvěma pedagogickými pracovníky, kteří vyučují na základní škole dramatickou výchovu jako povinný nebo volitelný předmět.

Samostatný výzkum byl pro mě zajímavý a přínosný. Zjistila jsem, že dramatická výchova se učí jako povinný nebo volitelný předmět pouze na dvou školách v Plzni, což je pro mě překvapující zjištění. Domnívala jsem se, že je dramatická výchova v těchto formách zastoupena ve větším počtu. Zároveň jsem zjistila, že se dramatická výchova vyskytuje převážně jako zájmová činnost v rámci školní družiny při základních školách nebo je využito metod a forem ve výuce ostatních předmětů. Do budoucna by bylo zajímavé vidět a aktivně se zúčastnit výuky dramatické výchovy ve zkoumaných školách, vést diskuzi s učiteli ohledně metod dramatické výchovy, které jsou používány.

Tento výzkum mě přesvědčil o tom, že výuka dramatické výchovy je z mého pohledu velice přínosná pro děti z hlediska umět vyjádřit své pocity, postoje, názory, přání, umět jednat v situacích, spolupracovat a komunikovat s ostatními.

Dramatickou výchovu, její techniky a metody, využívám v rámci své pedagogické praxe při výuce na 1. stupni, a to v předmětech český jazyk, vlastivěda, hudební výchova. Velmi často se mi ukazuje, že je toto využití zejména pro mladší žáky výhodné. Konkrétní příklad uvádím ten, že když jsme s dětmi probíraly vyjmenovaná slova po m, slova jako dmýchat a smýkat, nebyla pro děti jasná z hlediska významu. Předvedla jsem „smýkání“ tak, že jsem si vzala provázek, na který jsem uvázala vypůjčený penál jednoho žáčka a tahala (smýkala) jím po zemi. Dětem se to velmi líbilo a v českém jazyce s dětmi různá slova předvádíme. Vyvolám vždy současně dva žáky, kteří dané slovo či slovní spojení předvádí ostatním spolužákům s využitím názorných pomůcek. Tím děti pochopí význam slova, slovního spojení, zasmějí se a mají zpestření výuky.

RESUMÉ

Tématem mé diplomové práce bylo zjistit, v jakých základních školách v Plzni je dramatická výchova realizována, její četnost a formy.

V teoretické části vymezuji definice, pojmy dramatické výchovy a Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, kam dramatická výchova patří.

Ve výzkumné části provádím základní šetření základních škol v Plzni pomocí analýzy Rámcových vzdělávacích programů uvedených na webových stránkách základních škol. Toto šetření je doplněno o rozhovor s pedagogickými pracovníky, kteří dramatickou výchovu vyučují jako povinný nebo volitelný předmět na základní škole.

The aim of my diploma thesis is to find out in which primary schools in Plzeň the drama classes are realized, their frequency and forms.

Theoretical part contains definitions, concepts of drama education and the primary school framework education program, where is the drama education included.

The research section covers my survey of primary schools in Pilsen. I made this analysis through the Framework Educational Programs found on the schools websites. This survey is completed by an interview with primary school teachers who teach the drama as a compulsory or elective course.

SEZNAM LITERATURY

- ATKINSON, R. L. *Psychologie*. 1. vydání, Praha: Portál 2003. 750 s. ISBN 80-7178-640-3
- BLÁHOVÁ, K. *Uvedení do systému školní dramatiky*. Praha: IPOS 1996. 83 s. ISBN 80-7068-070-9
- ČAÁBALOVÁ, D. *Pedagogika*. Praha: Grada Publishing a.s., 2011. 272 s. ISBN 9788024729930.
- DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum Press, 2011. 374 s. ISBN 9788024619668.
- JANSA, P. a kol. *Pedagogika sportu*. Praha: Karolinum Press, 2012. 228 s. ISBN 9788024620268.
- KOŤÁTKOVÁ, S. *Vybrané kapitoly z dramatické výchovy*. Praha: Karolinum 1998. 222 s. ISBN 80-7184-756-9
- KRATOCHVÍL, S. *Základy psychoterapie*. 5. verze, Praha: Portál 2006. 283 s. ISBN 80-7376-122-0
- MACHKOVÁ, E. *Jak se učí dramatická výchova*, Praha: AMU 2007. 224 s. ISBN 978-80-7331-089-9
- MACHKOVÁ, E. *Metodika dramatické výchovy: zásobník dramatických her a improvizací*, 8. vydání, Praha: Artama 1999, 153 s. ISBN 80-7068-105-5
- MACHKOVÁ, E. *Úvod do studia dramatické výchovy*. Praha: IPOS 1998. 199 s. ISBN 80-7068-103-9
- MACHKOVÁ, E. *Úvod do studia dramatické výchovy*. 2. vydání, Praha: NIPOS 2007. 199 s. ISBN 978-80-7068-207-4
- MAJZLANOVÁ, K. *Dramatoterapia v liečebnej pedagogike*. Bratislava: IRIS 2004. 200 s. ISBN 978-80-89018-65-9
- MARUŠÁK, R., KRÁLOVÁ, O., RODRIGUEZOVÁ, V. *Dramatická výchova v kurikulu současné školy: využití metod a technik*. 1. vydání, Praha: Portál 2008. 128 s. ISBN 978-80-7367-472-4
- PAVLOVSKÁ, M. *Cesta současné školy ke škole tvořivé*, 1. vydání, Brno: MSD 2002. 210 s. ISBN 80-86633-02-0

PROVAZNÍK, J. K některým otázkám teorie a didaktiky dramatické výchovy. In: *Vybrané kapitoly z dramatické výchovy*, Praha: IPOS 1998. 41 – 90 s. ISBN 80-7184-756-9 ŠTRACH, P. *Tvorba výukových a výzkumných případových studií*. In *Acta Oeconomica Pragensia*, 2007. roč. 15, č. 3, 22 – 36 s.

ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. a kol., *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd. Praha: Portál 2007. 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0

VALENTA, J. *Metody a techniky dramatické výchovy*. 1. vydání, Praha: Grada 2008. 352 s. ISBN 978-80-247-1865-1

VALENTA, M. a kol. *Rukověť dramaterapie a teatroterapie*. 1. Vydání, Olomouc: UPO 2006. 139 s. ISBN 80-244-1358-2

VALENTA, M. *Dramaterapie*. 4. vydání, Praha: Grada 2011. 264 s. ISBN 978-80-247-3851-2

INTERNETOVÉ ZDROJE

RVP pro základní vzdělávání, Národní ústav pro vzdělávání. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. Copyright © [cit. 23.06.2017]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-zakladni-vzdelavani>

ZŠ 1 | 1. základní škola Plzeň . *ZŠ 1 | 1. základní škola Plzeň* [online]. Copyright © 1. základní škola Plzeň [cit. 19.06.2017]. Dostupné z: <http://www.zs1plzen.cz/>

ZŠ Podmostní. *ZŠ Podmostní* [online]. Copyright © 2011 Všechna práva vyhrazena. [cit. 23.06.2017]. Dostupné z: <http://www.zspodmostni.cz/>

Gymnázium Františka Křižíka. *Gymnázium Františka Křižíka* [online]. Copyright © 2014 [cit. 23.06.2017]. Dostupné z: <http://www.krizik.eu/>

Bolevecká základní škola. *Bolevecká základní škola* [online]. Copyright © 2010 [cit. 19.06.2017]. Dostupné z: <http://www.boleveckazs.cz/>

ZŠ Tyršova | Základní škola Tyršova Plzeň. *ZŠ Tyršova | Základní škola Tyršova Plzeň* [online]. Copyright © Tyršova základní škola a mateřská škola Plzeň, U Školy 7, Plzeň [cit. 19.06.2017]. Dostupné z: <https://tyrsovazsams.plzen.eu/>

ZŠ 2 | 2. Základní škola Plzeň . *ZŠ 2 | 2. Základní škola Plzeň* [online]. Copyright © 2. základní škola Plzeň [cit. 19.06.2017]. Dostupné z: <https://zs2.plzen.eu/>

4. základní škola | 4. základní škola Plzeň . *4. základní škola | 4. základní škola Plzeň* [online]. Copyright © 4. ZŠ Plzeň [cit. 19.06.2017]. Dostupné z: <https://zs4.plzen.eu/>

Masarykova ZŠ Plzeň – Jiráskovo náměstí 10 Plzeň, příspěvková organizace. *Masarykova ZŠ Plzeň – Jiráskovo náměstí 10 Plzeň, příspěvková organizace* [online]. Copyright © 2017 [cit. 19.06.2017]. Dostupné z: <http://masarykovazs.cz/>

7. základní škola a mateřská škola Plzeň | ZŠ 7. *7. základní škola a mateřská škola Plzeň | ZŠ 7* [online]. Copyright © 7. základní škola a mateřská škola Plzeň [cit. 19.06.2017]. Dostupné z: <http://www.zs7.plzen-edu.cz/>

Domů | 10. ZŠ Plzeň . *Object moved* [online]. Copyright © 10. základní škola Plzeň [cit. 19.06.2017]. Dostupné z: <https://zs10.plzen.eu/domu/>

ZŠ 11 | 11. ZŠ Plzeň . *ZŠ 11 | 11. ZŠ Plzeň* [online]. Copyright © 11. základní škola Plzeň [cit. 19.06.2017]. Dostupné z: <https://zs11.plzen.eu/>

13. základní škola Plzeň | ZŠ 13. *13. základní škola Plzeň | ZŠ 13* [online]. Copyright © 13. základní škola Plzeň [cit. 23.06.2017]. Dostupné z: <http://www.13zsplzen.cz/>

14. základní škola Plzeň | 14. základní škola Plzeň . *14. základní škola Plzeň | 14. základní škola Plzeň* [online]. Copyright © 14. základní škola Plzeň [cit. 23.06.2017]. Dostupné z: <http://www.14zsplzen.cz/>

15. základní škola slaví v letošním školním roce 20. výročí | 15. základní škola Plzeň . *15. základní škola slaví v letošním školním roce 20. výročí | 15. základní škola Plzeň* [online]. Copyright © 15. ZŠ Plzeň [cit. 23.06.2017]. Dostupné z: <http://www.zs15plzen.cz/>

16. základní a mateřská škola | 16. základní a mateřská škola Plzeň . *16. základní a mateřská škola | 16. základní a mateřská škola Plzeň* [online]. Copyright © 16. ZŠ Plzeň [cit. 23.06.2017]. Dostupné z: <http://www.duhovaskola.cz/>

ZŠ 17 | 17. základní škola a mateřská škola Plzeň . *ZŠ 17 | 17. základní škola a mateřská škola Plzeň* [online]. Copyright © 17. základní škola a mateřská škola Plzeň, Malická 1, příspěvková organizace [cit. 23.06.2017]. Dostupné z: <http://www.zs17.plzen-edu.cz/>

ZŠ 20 | 20. Základní škola Plzeň . *ZŠ 20 | 20. Základní škola Plzeň* [online]. Copyright © 20. základní škola Plzeň [cit. 23.06.2017]. Dostupné z: <http://www.20zsplzen.cz/>

<https://www.21zsplzen.cz/>

22. ZŠ Plzeň. *22. ZŠ Plzeň* [online]. Copyright © 2017 [cit. 23.06.2017]. Dostupné z: <http://www.22zsplzen.cz/>
25. základní škola Plzeň | 25. ZŠ Plzeň . *25. základní škola Plzeň | 25. ZŠ Plzeň* [online]. Copyright © 2017 25.ZŠ Chválenická, Design by [cit. 23.06.2017]. Dostupné z: <http://www.zs25plzen.cz/>
26. základní škola Plzeň - oficiální stránky ZŠ. *26. základní škola Plzeň - oficiální stránky ZŠ* [online]. Copyright © 2017 Růžovka [cit. 23.06.2017]. Dostupné z: <https://www.zs26plzen.cz/>
- ZŠ Plzeň-Újezd | Základní škola Plzeň - Újezd . *ZŠ Plzeň-Újezd | Základní škola Plzeň - Újezd* [online]. Copyright © Základní škola Plzeň [cit. 23.06.2017]. Dostupné z: <http://www.zsujezdplzen.cz/>
28. základní škola Plzeň | 28.ZŠ . *28. základní škola Plzeň | 28.ZŠ* [online]. Dostupné z:<http://www.zs28plzen.cz/>
31. základní škola Plzeň | ZŠ 31 . *31. základní škola Plzeň | ZŠ 31* [online]. Copyright © 31. základní škola Plzeň [cit. 23.06.2017]. Dostupné z: <http://www.zs31.plzen-edu.cz/>
- Vítejte na našich stránkách. *Vítejte na našich stránkách* [online]. Dostupné z: <http://www.zs33plzen.cz/>
34. základní škola Plzeň | 34. základní škola Plzeň . *34. základní škola Plzeň | 34. základní škola Plzeň* [online]. Copyright © 34. základní škola Plzeň [cit. 23.06.2017]. Dostupné z: <https://zs34.plzen.eu/>
- Benešova základní škola a mateřská škola Plzeň | ZŠ Benešova . *Benešova základní škola a mateřská škola Plzeň | ZŠ Benešova* [online]. Copyright © Benešova základní škola a mateřská škola Plzeň [cit. 23.06.2017]. Dostupné z: <http://www.benesovaskola.cz/>
- <http://www.zsplzenbozkov.cz/>
- Základní Škola Martina Luthera Plzeň. *Základní Škola Martina Luthera Plzeň* [online]. Copyright © [cit. 23.06.2017]. Dostupné z: <http://www.sml.cz/>
- Domovská stránka - ZŠ Elementária - Soukromá základní škola. *Domovská stránka - ZŠ Elementária - Soukromá základní škola* [online]. Copyright © 2012 [cit. 23.06.2017]. Dostupné z: <http://www.zs-elementaria.cz/>

Soukromá základní škola Easy Start. *Soukromá základní škola Easy Start* [online]. Dostupné z: <http://zseasystart.cz/>

Montessori Plzeň - Základní škola Montessori v Plzni. *Montessori Plzeň* [online]. Copyright © 2017 Montessori Plzeň o.s. [cit. 23.06.2017]. Dostupné z: <http://www.montessori-plzen.cz/zakladni-skola/>

Waldorfská škola Dobromysl Plzeň - ... protože učit děti jde i jinak. *Waldorfská škola Dobromysl Plzeň - ... protože učit děti jde i jinak* [online]. Dostupné z: <http://www.skoladobromysl.cz/>

SEZNAM GRAFŮ, TABULEK

Graf 1 Počet ZŠ uvádějících dramatickou výchovu v ŠVP (zdroj: Vlastní)	29
Graf 2 Přehled DV realizované v rámci školní družiny (zdroj: Vlastní).....	30
Graf 3 Přehled dramatické výchovy, která je nabízena základními školami v rámci mimoškolních aktivit (zdroj: Vlastní).....	31
Graf 4 Přehled počtu dramatických kroužků na základních školách v rámci mimoškolních aktivit základních škol nebo ve školní družině (zdroj: Vlastní)	32
Závěrečná tabulka Přehled výskytu dramatické výchovy (DV) na plzeňských základních školách (zdroj: Vlastní)	32

PŘÍLOHY

Příloha: Rozhovor pro učitele.

Délka praxe jako učitele dramatické výchovy:

Vzdělání (související s dramatickou výchovou):

1. V jakých třídách a kolik hodin týdně vyučujete na Vaší škole dramatickou výchovu?
2. Je na Vaší škole dramatická výchova vyučována jako zájmový, volitelný předmět či přímo povinný vyučovací předmět?
3. V případě, že je dramatická výchova jako volitelný předmět na Vaší škole, jaký mají o ni děti zájem?
4. Jaké metody a formy výuky při výuce dramatické výchovy používáte?
5. Co se Vám při výuce dramatické výchovy osvědčuje?
6. Co pro svoji výuku dramatické výchovy potřebujete, popřípadě co Vám chybí (pomůcky, kulisy, prostory apod.)?
7. Jaké náměty rád/a využíváte při výuce dramatické výchovy?
8. Jaké pozorujete přínosy díky dramatické výchově u Vámi vedených skupin?
9. O jaké metody, hry, techniky mají děti zájem?
10. Pozorujete využití dramatické výchovy v rámci jiných předmětů?

Napadá Vás ještě něco, když řeknu dramatická výchova základní školy?